

19e JAARGANG No. 17

15 MAART 1975 — *f* 1,75

tong tong

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

(Foto: Rogier)

BIJ DE VOORPLAAT

DE JAREN VAN DE VROUW

Deze drie vrouwen.
Niet eens mooi - volgens de geldende maatstaven dan - geen drie gratiën dus, wel alle drie gezegend door de gratie van Toean Allah: moederschap.
Nog iets hebben deze vrouwen met elkaar gemeen: geen van hen heeft er enig idee van dat het Jaar van de Vrouw al drie maanden aan de gang is. U zou kunnen proberen uit te leggen waar het precies om gaat, maar na een uur zouden ze U vriendelijk-verlegen interrumperen om "permissie" te vragen. Er moet gekookt worden ziet U, en buitenshuis moet ook nog heel nodig wat worden gedaan en... U hoort het wel, het voornaamste kenmerk van de geëmancipeerde vrouw het "sorry, ik heb het zo druk" kennen ze nog niet eens. Daar waar deze drie vrouwen van de voorplaat wonen, is alleen sprake van "moeten doen" en **d u s** doen.. Ze worden er niet rijker, niet beter op, maar dat heeft niemand ze nog aan het verstand gebracht.

Toch zal eens, ook voor deze drie moeders, het Grote Zalige Systeem worden ingevoerd. Het systeem voor rechtvaardigheid, welstand, invloed en macht. In die volgorde, voor iedereen. Zoniet in 1975, dan in '76, '77 of '78. Het systeem wordt ingevoerd door middel van praten en praatgroepen. Met praten kom je overal, dat is wel het minste wat we van de mannen hebben geleerd. Via radio, tv, bijeenkomsten, spandoeken, wie het langst kan praten, wint altijd.
In hoofdzaak komt het neer op meer geld. Geld is ook zo'n beste prater. Hogere salarissen met (eventueel) ook hogere posities. Je kunt tegenwoordig toch met geen mogelijkheid meer tevreden zijn in dezelfde toestand, waarin je moeder en grootmoeder beweerden gelukkig te zijn? Moeder kon nog zeggen tegen oma: "Ma wat goed genoeg was voor jou, is ook goed voor mij," maar dat is nu voorgoed fabeltjestaal. Onze kinderen moeten het beter hebben, is de leuze. Wat zullen de kinderen in het jaar 2500 het goed hebben!
Stel je voor zo'n leven als Oma. Opa werkte bij Waterstaat, opzichtertje sluizenbouw. Ging het binnenland in, Oma mee. Hij liet haar soms dagen alleen als hij elders peilingen moest doen. Dan zat Oma alleen in haar pondok, hield 40 man werkvolk in de gaten met de mandoer. Ze was niet bang, Opa had haar schieten geleerd. Het volk was goed volk en mocht er soms een djahat tussen zijn, ze had toch een geweer?
Ze betaalde de werklonen uit, waste, kookte, kreeg kinderen en deed uit vrije wil, omdat ze van Opa hield, en DUS wilde helpen, zijn administratie. Ze verdiende daar geen cent mee. Alleen van Opa een: "Wat zou ik moeten doen als ik jou niet had!" En daar was ze warempel nog erg gelukkig mee.
Geen AOW, geen WW en later toen Opa stierf een piepklein pensioentje waar ze zonder ach en W verder van leefde. Natuurlijk, want er waren geen praatgroepen die haar vertelden dat ze NIET tevreden moest zijn. Dat er veel meer te halen was, dat ze recht had op, enz enz.
Zo vaak hoorden we Oma zeggen: "Ik begrijp jullie niet, jullie hebben zoveel en toch zeuren jullie maar om meer. Onze Lieve Heer zal nog eens heel boos worden!"
Lieve Oma, O.L.Heer wordt niet zo gauw meer boos, allang niet meer, want Hij is geheel op de hoogte van ons emancipatie-systeem. Werkende, goed-betaalde vrouwen, stemrecht, inspraak, opspraak, afspraak, Hij weet het allemaal.
"Waarom stijgt het aantal kindermishandelingen zo verschrikkelijk," vroeg ik eens aan een psycholoog." Ik geloof dat 50% van de ouders niet eens recht heeft op ouderschap."
"50%, ben je gek, zeg gerust 80%!" antwoordde hij verontwaardigd. "Met betere ouders zaten de gevangenissen niet zo vol!" Daar zit wat in, dacht ik.

"Er bestaat niets beter dan een goede vrouw en niets slechter dan een slechte."

Dat las ik ergens. Men kan deze formule met wat fantasie en door eigen ervaring wijsgeworden toepassen op onderwijzers, dokters, buschauffeurs, dominees, noem maar op. De waarheid blijft altijd: als iets goed is, straalt de wereld, is iets slecht dan loopt alles mis.
Ik ben er echter van overtuigd dat veel, zo niet alles, om de vrouw draait. Geen vrouw met een hoofdletter, maar die gewone bescheiden, liefdevolle, ijverige vrouw die zichzelf NODIG EN NUTTIG weet. Omdat ze vindingrijk is in het verzinnen van troost en vrolijkheid als alles misgaat in huis. En die kleine hoofdletterloze mensjes kunnen voor dokter of ingenieur en mr. studeren, men moet toch wel de "lieve" vrouw kunnen herkennen. Ik geloof dat Margaret Thatcher, leidster van de Engelse Conservatieve Partij dat heeft.
Zoveel vrouwen zijn allang niet meer lief.
En dan mogen een paar millioen fraaie exemplaren met schoonheid en verdorvenheid (bestaat dat woord tegenwoordig nog?) schatrijk worden en nog een paar millioen gedesillusioneerden van ellende de straat oprennen met spandoeken om als Dolle Mina's en Women's Lib de bevrijding van de vrouw te prediken, de wereld blijft toch draaien om die, ZICH ZELF RESPECTERENDE zwijgende vrouwtjes, die hun goede dagen als honderden hagelkorreltjes uitstrooien om het leven en de dagelijkse boterham zoet te maken. Meer niet. Is tevredenheid een misdaad?
Laten we daar in vredesnaam geen jaar over zeuren!

L.D.

tong tong

Opgericht en geleid door
TJALIE ROBINSON (1911 - 1974)

ONAFH. IND. TIJDSCHR. - 19e JAARG. No. 17
Pr. Mauritsl. 36, Den Haag - Telegramadres: Tong Tong Den Haag - Tel. 070 - 54.55.00/54.55.01 - Postgiro 6685 of A.B.N. Den Haag Rek. No. 51.56.15.730.
Uitgave: Publ. en Handel Mij Tong Tong B.V.
Directie: L. Ducelle
Administratie: Th. M. A. Scheulderman
Redactie: J. H. Ritman, Ch. J. A. Manders, Rogier, G. H. Bartman.

Verschijnt de 1ste en de 15e van iedere maand
Prijs per nummer *f* 1,75. Abt. Nederl. (en E.E.G.-landen behalve Engeland) kwart. *f* 9,75, halfj. *f* 19,50; jaar *f* 39,—. Abt. Europa: jaar *f* 39,—.
Buiten Europa: jaar *f* 47,—. (zeepost)
Abt. (per jaar en per luchtpost): Australië en Nw. Zeeland *f* 83,—; Indonesië *f* 68,—; Z.-Afrika en Z.-Amerika *f* 68,—; Canada en Ver. Staten *f* 58,—; Maleisië, Singapore en India *f* 68,— Suriname en Antillen *f* 58,—.

ZOEKT OP BASIS VAN DE NUTTIGE ERVARINGEN IN DE GORDEL VAN SMARAGD NIEUWE INTERESSEN IN NEDERLAND TE WEKKEN VOOR DE TROPENGORDEL.

*

ALLE ABONNEMENTSGELDEN ZIJN BIJ VOORUITBETALING VERSCHULDIGD

ADVERTENTIES KUNNEN ZONDER OPGAAF VAN REDENEN GEWEIGERD WORDEN

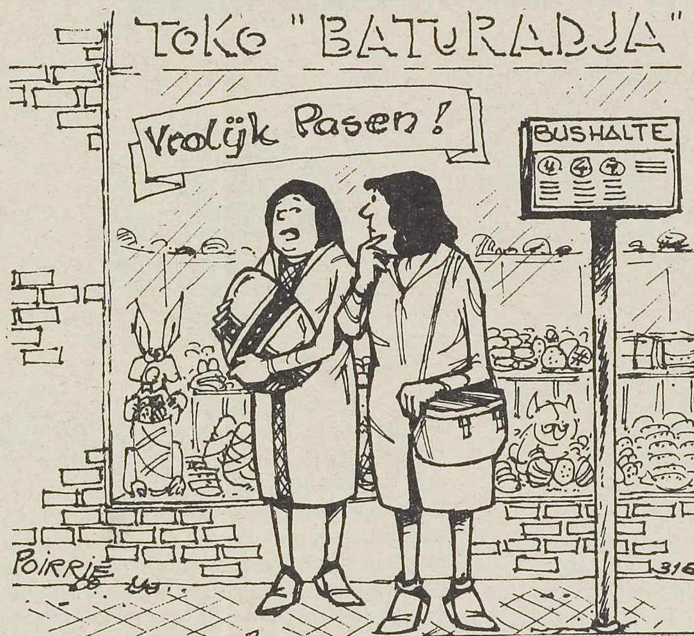
Van een vrouw wordt MEER

aantrekkelijkheid,
zelfrespect,
begrip, geduld en tolerantie,
plichtsbesef,
geestelijk incasseringsvermogen,
intuitie,
hartelijkheid en daadkracht

verwacht, dan van welke man ook. Bovendien rekent men op haar intelligentie om al deze verwachtingen te aanvaarden en waar te maken.

Laten we er een fijn jaar van maken !

L.D.

"Zo lekker, weet je, zijn paaseieren zijn gevuld met nasi-koening !"

7e TAVENU REÜNIE

Hierbij herinneren wij U nog even aan de 7e Tavenu Reünie (HBS-AMS Malang) die op 5 april a.s. in Hotel Bel Air (naast Congresgebouw, tramlijn 10, 8, bus 4, 14) wordt gehouden (zie ook T.T. no. 16). Aanvang: 18.00 uur.
Introductie: toegestaan aan vrienden en familieleden van Tavenu-ers. Diner: geen speciale maaltijd, ieder kan aan de counter bestellen of in het restaurant eten. Op dranken 25% korting, op logies (bij reservering) 15%.
Dansen: van 20.00-24.00 uur.
Kosten deelname: *f* 13,50 per persoon (voor zaalhuur, muziek, borrelgarnituur, etc.) Dit bedrag overmaken op gironr. 164366 t.n.v. E. F. Meerdink, Junolaan 6, Dordrecht. Nieuwe leden betalen *f* 2,— meer (vermelden "nieuw lid").
Inl. bij comité-voorzitter Meerdink, telefoon: 078 - 7 08 19. Tot ziens op 5 april!

EERHERSTEL VOOR WILLEM S.

Geachte Redactie,
In het verhaal Twee en twintig jaar onderwijzeres in Indië (T.T. No. 15) heb ik vermeld dat een mijner leerlingen in de Japse tijd de kost verdiende met Javaanse jongens af te richten voor de Jap.
Het was een zekere Willem S. Een mede abonnee van Tong Tong wees mij erop dat dit bericht geheel onjuist is en wist mij ook ervan te overtuigen. Gaarne wil ik deze fout rectificeren en verzoek U daarvoor plaats in het volgend nummer. Met dank, J.C.J.

WIE HELPT ?

Wie heeft voor Mevr. E. Klaij-Bickes, Oranjehof, Marijkelaan, Buren, Gld. het boek "Het Javaansche toneel" door J. Kats, Weltevreden 1923, uit. Volkslectuur?

ALLEMAAL HOLLANDERS

door: R. Kertowardono
uit het Indonesisch vertaald door: A. Ed. Schmidgall-Tellings

Medio 1972 zaten vóór mij in een Garuda DC-8 vliegtuig een vrouw op leeftijd met haar 75-jarige tante, op weg naar Nederland.. Bij aankomst op Schiphol, toen men in een queue moest staan voor onderzoek, liet het oudje zich luid ontvallen: **"koq londo kabeh"** (Javaans voor: allemachtig, 't zijn allemaal Hollanders). De passagiers op de hoogte van het Javaans, waaronder ik, lachten zich een kriek. Het oudje was niet verlegen, maar haar nichtje werd zo rood als een kreeft.

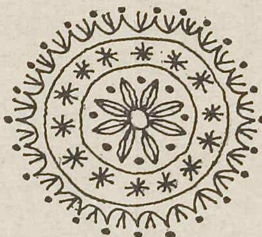
(Uit: Intisari, januari 1975, pagina 97)

Pasen in het Tjimahi-kamp

Bij velen van de honderden, die het hebben meegemaakt, zullen de Paasdagen in het Japanse burger interneringskamp in Tjimahi in 1945 in de herinnering zijn blijven voortleven. Dat is dit jaar dertig jaar geleden.
Enige dagen achter elkaar gingen om twee uur in de middag de deuren open van een loods van hout en bilik, midden in het kamp, om rond tweehonderd tawanans binnen te laten. "Bankje meenemen" was aangekondigd. Iedereen had zo langzamerhand wel iets om op te zitten, in het kamp in elkaar geknutseld van afvalhout. Zitgelegenheid ontbrak namelijk in de loods.

Als het geklos van de kampklompen verstomde omdat de zaal vol was en de deuren dicht gingen, werd er op het podium nog voor het laatst gestemd, aangegeven door de dirigent en de solist Szymon Goldberg *)

Ja, de tawanans waren toegestroomd voor een concert. Om Goldberg het Vioolconcert van Beethoven te horen spelen! Begeleid door de hongaarse gebroeders Szabo en verder wat amateur musici uit het kamp. Sommigen hadden, - en dat was natuurlijk een goede gedachte geweest - hun eigen instrument mee naar het kamp genomen. Verder waren er in het kamp nog wat instrumenten, waarvan niemand wist hoe zij daar gekomen waren.
De zaal was blijkbaar voor onze militairen, die er in vredestijd gelegerd waren recreatieruimte geweest, waardoor een piano was achtergebleven alsmede een huis-orgel, dat blijkbaar ter opluistering van kerkdiensten was gebruikt.
Ofschoon aan de piano hier en daar een snaar ontbrak en bij het orgel enkele registers het niet deden, was dit voor de bewerkers van de partituur geen bezwaar geweest om dankbaar gebruik te maken van het geluid, dat de beide instrumenten nog konden voortbrengen. Die bewerking moet overigens op zichzelf al als een huzarenstukje op muziekgebied worden erkend. Want wat was er verder nog om de orkestrale begeleiding te verzorgen? Van blazers was nauwelijks sprake. De strijkers beperkten zich tot een alt en twee gewone violen. En was er een cello? Mij is dat ontschoten. Dit was in ieder geval de wonderlijke combinatie die "het orkest" vormde. Met zo'n ensemble moesten de gedachten van de componist wel een veer laten. En alleen al deze moeilijkheid zou niet met redelijk resultaat overkomen zijn, indien wij niet over de bekwame beroepsmusici hadden beschikt. Zij waren als buitenlanders vrijwillig het kamp ingegaan,omdat zij zich niet wilden scharen onder hun landgenoten, die als onderdanen van "bevriende naties" van Duitsland hun vrijheid konden behouden. Juist zij noemden zich "vrij" door internering te verkiezen. Zij hadden in deze situatie wel enige voorrechten boven de zuiver vijandige bur-

gers. Zo beschikte Goldberg over muziekpapier en schrijfgerei. Hij behoefde geen corvee te doen teneinde zijn handen te sparen.

De instrumenten werden bewaard in een afgesloten kamer bij de wacht. Een tawanan was aangewezen om bij gebruik de instrumenten uit te delen en na de toegestane tijd weer veilig achter slot te brengen.

Natuurlijk waren er onder de tienduizend geinterneerden meer liefhebbers voor dit buitengewone evenement, dan er in het zaaltje gingen.

Kampcommandant De Villeneuve had met zijn secondanten Loa Sek Hie voor de ruim 800 Chinese geinterneerden en de Britse consulaire ambtenaar Creighton die de Britse onderdanen vertegenwoordigde van de Japanners weten gedaan te krijgen, dat het concert enige malen mocht worden herhaald.

En zo weerklonk dan in die Paasweek elke middag Goldberg's prachtig vioolspel en het wat onwerkelijke timbre van "het orkest" in de doodstille, overvolle zaal en in de eveneens stille omgeving. De bilik wanden lieten het geluid natuurlijk grif door en ook buiten luisterden velen. Typisch voor de vrijwillige discipline, die er toen in zo'n kamp mogelijk was: zij die niet luisterden vermeden in de buurt van het recreatie-gebouwtje te komen.

Hoe vreemd waarschijnlijk de begeleiding van het orkest moet hebben geklonken tegenover de solist, die uiteraard de partituur volledig kon volgen, uit het hoofd overigens: ook visueel zou het optreden nu eerder ridicuul lijken. Het zal wel een unicum in de geschiedenis van het vioolconcert blijven, zoals solist en "orkest" toen waren uitgedost.

In de herinnering is blijven hangen, dat Goldberg nog over een werkelijk wit hemd beschikte en blauwe shorts droeg. Maar de medespelenden......

Door hun dagelijks corveeën waren de hemden valig verkleurd, versleten en opgelapt met resten van anderskleurige nog verder versleten kledingstukken.

En de beenbedekking was tot het uiterste minimum gereduceerd. Lange broeken bestonden natuurlijk al lang niet meer: de pijpen waren verkocht, geruild tegen eten of gebruikt voor reparaties.

HET KRUIS

DOET PIJN
EN HET VERBLIJDT,
HET IS STERVEN
EN TOCH HEERLIJKHEID !

P. Jüch-Arnold

De broodmagere armen, waarmede de viool werd vastgehouden, de stokachtige benen, eindigend in de kampklompen - waarmede Goldberg eens in zijn leven bij deze gelegenheid de maat aangaf - het wàs pathetisch maar werd natuurlijk zo niet ervaren.

Integendeel: het contrast tussen de begrensde armoedige omgeving en...... opeens een briljant gespeeld vioolconcert was de kern van wat in de herinnering is blijven hangen.

Deze indruk noopt ertoe er nòg weer eens aan te denken, nu het dertig jaar geleden is. Het vioolconcert van Beethoven gespeeld door een vermaard violist onder absurde omstandigheden. Een unicum, ja, maar voor degenen die er bij geweest zijn, om niet te vergeten.

Kr.

*) Thans dirigent en solist van het Nederlands Kamerorkest.

DANK ZIJ DEZE GIFTEN

St. Char. Fds. Tjalie Robinson 250,—; F. J. v.d. Veer, Huizen 50,—; C. A. de Liser de Morsain, Den Haag, 15,—; H. M. v.d. Made, Utrecht 25,—; H. L. Zwartjes, Rotterdam 10,—; J. J. Croes Soesterberg 10,—; D. I. Wirschuleit, Geertruidenberg 10,—; L. G. J. Verdooren, Den Haag 30,—; J. Ingenluyff, Santpoort 25,—; W. H. Morren, Den Haag 20,—; M. L. Balsem, Hengelo 50,—; P. G. G. J. Lubbers, Bussum 25,—; I. R. Bons, Amsterdam 15,—; Th. A. Bons, Amsterdam 10,—; L. E. A. Huguenin, Voorburg 25,—; O. Berg-v.d. Veen, Voorschoten, 50,—; Onbekende gulle schenker die ik langs deze weg bedanken wil 100,—.

Totaal *f* 720,—

kon Mevr. Kwak, Loevesteinlaan 869, Den Haag deze pakketten verzenden:

Ujung Pandang 3, *f* 38,—; Solo 3, *f* 38,—; Medan 4, *f* 64,—; Probolinggo 5, *f* 90,—; Klaten 2, *f* 20,—; Kendal 1, *f* 10,—; Japara 3, *f* 46,—; Surabaja 2, *f* 28,—; Sindanglaya 5, *f* 66,—; Bandung 4, *f* 64,—; Jakarata 6, *f* 92,—; Semarang 1, *f* 18,—; Menado 4, *f* 56,—; Bogor 4, *f* 64,—; Padang 2, *f* 20,—.

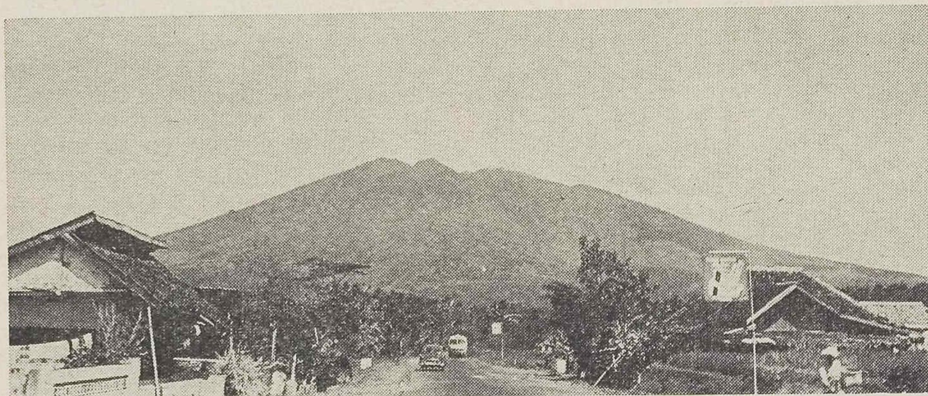
Totaal *f* 714,—

Er is voor alle partijen reden voor dankbaarheid en voldoening!

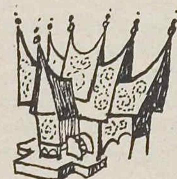
De aardbeving in het Sukabumische

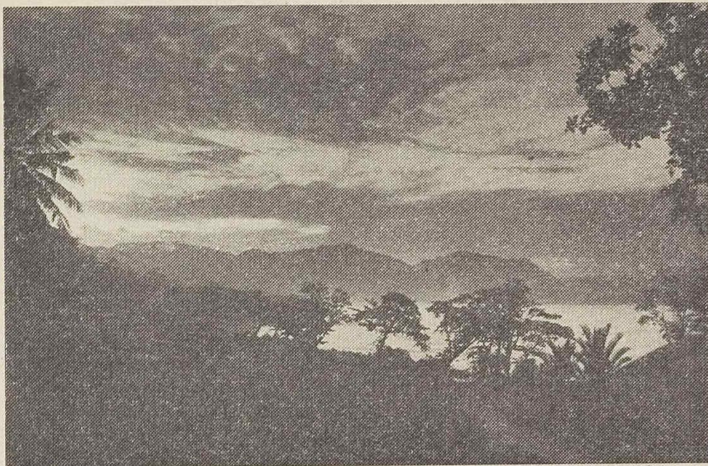
Over de aardbeving in het Sukabumische schreef de Heer A. G. Hartman, arts, wonende in Kebon Randu, Cibadak (Sukabumi) op 10 februari jl. aan zijn broer, de Heer C. J. Hartman te Ommen het volgende verslag:

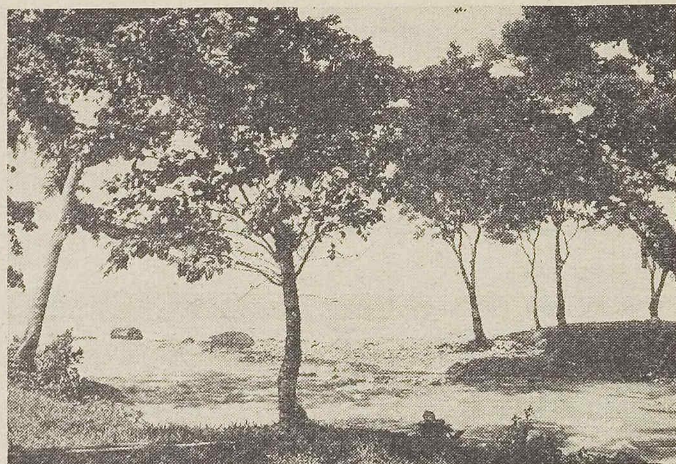
......ik schrijf even een extra brief om je te melden dat alles hier in goede orde is na de aardbevingsramp in deze streek, waarover waarschijnlijk wel een berichtje in de nederlandse kranten zal hebben gestaan.
Er waren de laatste weken al telkens door A. lichte trillingen gevoeld, die ik niet voelde. Omstreeks 1 febr. was er op de weg naar Bandung, niet ver van Padalarang een enorme aardverschuiving, 50 ha. terrein ging schuiven en vernielde over 300 meter de grote weg van Ciandjur naar Bandung, waardoor het hele verkeer daarheen via sukabumi en via de Puncakpas kwam stil te liggen. De eerste berichten zeiden iets van een grote aardbeving als oorzaak. Alle verkeer van Djakarta naar Bandung gaat nu via Purwakarta, wat wel 10 km minder is, maar wat in het eerste deel een heel kronkelige weg is.
Zondag 9/2 hadden wij het plan met de hele familie te gaan picniccen bij Cisolok. Maar toen het weer er wat dreigend uitzag en A. zich niet zo erg lekker voelde, besloten we maar niet te gaan.
Om 10.50 zat ik even uit te blazen van wat werk in de tuin toen ik opeens een behoorlijke trilling voelde; maar verder gebeurde er niets. Om 11.50 had ik juist de radio afgesteld om het nieuws van 12 uur te beluisteren, toen er een enorme aardbeving kwam. Het hele huis stond te schudden en ik in mijn stoel.
Het duurde natuurlijk maar kort, misschien 4 à 5 seconden, toen volgde een tweede schok. Het was bepaald beangstigend. Het hele gezin stond al buiten op het erf naast het huis. Toen ik daar bij hen kwam, volgde de derde schok. Alles zwaaide en onze watertoren maakte zwiepende bewegingen. Toen werd het even rustig en kregen we de tijd om op te nemen of er schade was.
Het viel erg mee; alleen de muren van de keuken vertoonden een paar scheuren. Op het dak waren een paar banen pannen naar beneden geschoven tot aan de dakgoot en dat was alles. Binnen een half uur hadden we een jongen op het dak om alles weer recht te leggen en de ene gebroken pan te vervangen. Er was in ons buurtje grote consternatie. Bijna alle huisjes hadden schade, meest afgevallen pannen. Een van de huisjes van het PLN personeel is zwaar beschadigd. In de asfaltweg liep een smal lang scheurtje en ook in de tuin naast ons terras was een scheur. Niemand was gewond. Ik merkte al dadelijk dat er geen electr. stroom was, maar hoorde meteen dat de centrale Ubrug direct alle stroom had afgesloten.
Langzamerhand kwamen de berichten binnen over Cibadak. Daar veel schade en vier licht gewonden; en natuurlijk werden alle verhalen nog eens flink overdreven. Maar nu we een dag verder zijn en kunnen zien wat het resultaat is, kunnen we toch wel spreken van een ramp. De oorzaak is de Salak geweest. Deze slapende vulkaan, die al zovele jaren of eeuwen niet meer is uitgebarsten, en alleen teken van leven gaf door de solfataren in het oude kraterveld aan de zuidkant, is opengebarsten en spuit rook en damp uit. We horen geen berichten over lava of as. De vulkanologische dienst zal binnen kort wel een rapportje geven.
De ergst getroffen plaatsen zijn Parakansalak, Klappanunggal en Palasari, dorpjes even ten zuiden van de Perbakti. Dan volgt Cicurug aan de hoofdweg, dat zwaar beschadigd is en waar één dode is. De man was juist bezig een heel diepe waterput te graven. Dan volgt Cibadak: telefoonkantoor vernield en dus is ons telefoonverkeer helemaal gestremd. Postkantoor beschadigd. Geschat wordt dat 85% van de huizen schade hebben, maar dat is veelal schade van afgevallen dakpannen, of een rotte gevelplank, die met de goot naar beneden kwam. Enkele huizen zijn echt beschadigd door zware scheuren of instorting. De waarnemend militaire commandant, die toevallig aan de oostkant van Cibadak op de berg was, zag vandaar zijn huis invallen. Ik ging vanmorgen even naar het dorp, waar het leven weer gewoon zijn gang gaat. Vannacht heeft het aan één stuk zachtjes geregend.
De electrische centrale (ons erf grenst aan het terrein van de stuwdam in de rivier, die het water levert voor de hydroelectrische centrale) staat stop. Er blijkt schade te zijn in de centrale zelf, maar daar zal wel hard aan worden gewerkt. De tweede filterbak in de waterleiding naar de centrale is gebarsten en daar spuit het water uit. Momenteel draait er op de centrale een hulpagregaat die stroom geeft voor dienstgebruik, maar verder zitten we in het donker en doen het weer met petroleumlampen. Wat is een mens toch gauw verwend met electriciteit!
H. en de kinderen zijn er echt van streek van. Talloze mensen durfden de afgelopen nacht niet meer in hun huizen en kampeerden, ondanks de regen in de open lucht.
Vóór wij naar bed gingen hadden we in totaal negen aardschokken gehad, terwijl constant een trilling in de grond aanwezig was. Vanochtend om half zes, toen de wekker ging en we elkaar wilden vertellen dat het nu eindelijk uit was, kwam de tiende stevige schok. Het huis is sterk en solide gebouwd en kan een stootje hebben. Nergens tonen de funderingen ook maar het kleinste barstje en nergens is er een vloertegel gescheurd. We verbazen ons er dus over waarom juist in de keuken de muur schade heeft.
Intussen zijn er ook vandaag voortdurend trillingen......

"De Indische natuur is voor mij altijd meer geweest dan mooi of lelijk... het is iets dat ondergronds werkzaam is en soms naar boven komt...", schreef Rob Nieuwenhuys in het Kerstnummer van TT. bij dit zelfde plaatje van de vredig sluimerende Salak. Nu is "het" naar boven gekomen, Sukabumi en omliggende dessa's werden zwaar getroffen door de werkende Salak. Natuurlijk is er hulp nodig. Een hulpcomité in Jakarta doet wat het kan. Maar als in Peru of Bangla dash een natuurramp plaatsheeft voelt U misschien ook de behoefte te helpen. Nu wij net zulke goede herinneringen aan ons oude Sukabumi opgehaald hebben, kunnen wij onberoerd blijven bij de nood van duizenden daklozen?
Wilt U helpen? Kleding en goederen worden graag geaccepteerd door "Samudera Indonesia" (een partnermaatschappij van de Hapag) p/a Maritiem House, de Lairessestr. 107, Amsterdam, vertegenwoordiger de heer Hadiono. De goederen worden kosteloos door de scheepvaartmij. meegenomen en bereiken via het comité hun bestemming. Als U kunt helpen, doet U het. Ook geld is welkom. Via onze Bruine Bus zullen wij binnenkort wat overmaken. Mocht U nog wat extra's willen geven, U weet de weg: Tong-Tong, giro 6685. Bruine Bus. Zet U erbij: Salak. In onze volgende Tong-Tong meer over deze actie.

Links: De Nieuwe Dageraad in de baai van Pelabuhan Ratu. Deze foto werd om half vijf 's morgens genomen.

Rechts: De monding van de Sakawayana rivier, waar het Samudra Beach Hotel aan gelegen is. (Foto's Rogier)

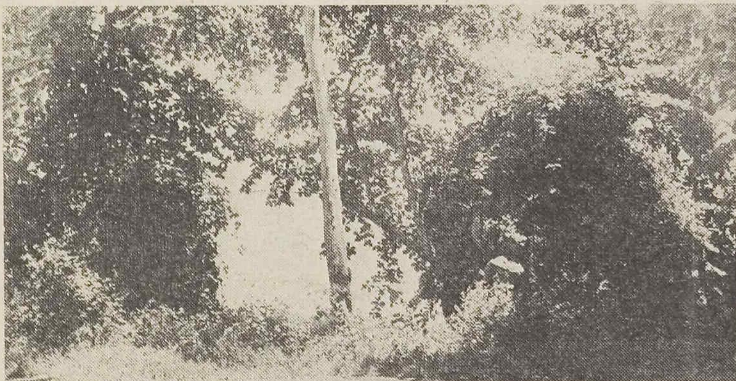
Geschiedenis en profetie in Indonesia (II)

RATU KIDUL en Samudra Beach Hotel.

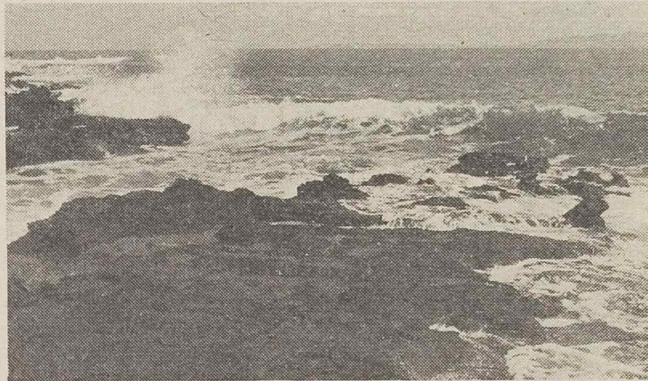
De mooie foto's van Rogier, die bij dit artikel zijn afgedrukt getuigen wel van het feit, dat hij het fotografievak onder de knie heeft.
Maar toen Rogier tot tweemaal toe kamer 308 van het Samudra Beach Hotel te Pelabuhan Ratu opnam, bleken bij het ontwikkelen de negatieven "leeg" te zijn.
Nu is het Samudra Beach Hotel gebouwd aan de monding van de Sakawayana-rivier in een streek, die van oudsher de naam draagt van Babakan Gagal, de mislukte nederzetting. Althans zo lezen wij in een oud episch gezang de Pantun Sunda Bogor, waarin het verhaal staat van het oude Padjadjaran van Prabu Siliwangi van de 15-de eeuw na Chr. Maar ook het verhaal van het Indonesia van nu, van Bung Karno, de eerste President, en van generaal Soeharto, de tweede President, in profetievorm, die in de 20-ste eeuw tot werkelijkheid wordt.

Inderdaad heeft de geschiedenis van het Samudra Beach Hotel sinds zijn opening op dinsdag/Pon 15 februari 1966, die plaats had te midden van de gebeurtenissen bij de overgang van de Soekarno- naar de Soeharto-periode allerlei mislukkingen gekend. Het hotel zelf als mogelijke bron van inkomsten in de touristen-industrie van Indonesia is tot nu toe een financiële mislukking.
Volgens die oude Pantun dan is op het terrein van het hotel de Rotspoort, de Batu Karut te vinden, waar de Koningin van de Indische Oceaan altijd aan land gaat, wanneer dat nodig is.
Helaas hadden de toenmalige autoriteiten bij de openingsplechtigheid van het Samudra Beach Hotel op dinsdag/Pon 15 februari 1966 vergeten de Koningin van de Segara Kidul "uit te nodigen" en daarvoor de nodige "sadjen's", het offer ritueel te bereiden.

Op de bewuste dag dan werd het strandfestijn ter gelegenheid van de de officiële opening van het hotel wreed verstoord door een storm, die aan kwam rollen vanuit het Zuiden, over de wateren van de Indische Oceaan, recht toe recht aan op het hotel, zodat alle gasten in allerijl de lekkere schotels met de verrukkelijkste gerechten op het strand moesten verlaten. Niet alleen de parasols, maar ook de mooi opgemaakte sangguls, haarwrongen, gingen de lucht in door het kleine orkaantje, dat plotseling kwam opsteken.
Zoals het gebruik het wil, zal elk hotel en pasanggrahan gelegen aan de Zuidkust van Java ter ere van de Koningin van het Zuiden een kamer vrij houden, die vaak gebruikt wordt als meditatieplaats voor allen, die geloven, ongeacht de religie door betrokkene beleden.
Er moesten wel allerlei moeilijkheden overwonnen worden, voordat op zaterdag/Legi 9 april 1966 in het Samudra Beach Hotel kamer 308 werd ingewijd als de kamer van Kandjeng Ratu Kidul, uiteraard alles met toestemming van de toenmalige autoriteiten en waarbij Dewi Soekarno ook haar bijdrage heeft geleverd.

Links: De Batu Karut, de poort waar Ratu Kidul altijd aan land gaat. De Batu Karut staat op het terrein van het Samudra Beach Hotel en is ook een veelbezochte offerplaats. (Karut = bedekken, begroeien. De poort bestaat uit 2 stapels rotsblokken waarvan de stenen bijelkaar gehouden worden door een dichte plantbegroeiing. Rogier heeft deze foto wat "speciaal afgedrukt", zodat de twee steenhopen duidelijker te zien zijn.)

Rechts: De "Heksenketel", de plaats voor de ontmoeting met de Vorstin van de Indische Oceaan.

Het zou ons te ver voeren om te vertellen welke rol deze kamer 308 in de afgelopen jaren in de geschiedenis van Indonesia heeft vervuld. Zeker is, dat tegen het gebruik van deze kamer 308 als meditatieplaats oppositie is gekomen en nu is kamer 308 weer als gewone hotelkamer in gebruik.
De verhalen van buitenlandse gasten, die uit onwetendheid met of juist uit nieuwsgierigheid voor de geschiedenis van de kamer en de Koningin van het Zuiden, toch in kamer 308 van het Samudra Beach Hotel hebben gelogeerd, zijn velerlei.
Zo zag een hotelgast bij het openen van de deur van de kamer een mooie vrouw met het lange hoofdhaar vallende tot over het tapijt, waarop zij zat. Door de persoon in kwestie werd dan ook direct een andere kamer in het hotel aangevraagd. Stemmen in verschillende talen werden bij het gebruik van de kamertelefoon gehoord. Kortom, heel wat wonderlijke verhalen over kamer 308 deden de ronde sinds de kamer van Ratu Kidul weer als gewone kamer werd ingericht.
Hoogstwaarschijnlijk hangt het mislukken van de twee opnamen van kamer 308 door Rogier samen met het nog "angker" oftewel mysterieus geladen zijn van het bewuste vertrek in Samudra Beach Hotel en het nog niet voldoen aan bepaalde voorwaarden voor het opnemen van foto's door Rogier.
Het baden in de zee van Pelabuhan Ratu bijvoorbeeld is niet zonder gevaar en zeker moet de gewone mens, die langs het strand van Samudra Beach Hotel zich wil vermaken geen groen dragen, wil hij niet de kans lopen om de zee ingesleurd te worden. Groen is namelijk de kleur van de Koningin van de Segara Kidul.
Volgens het volksgeloof is Ratu Kidul een prinses van Padjadjaran uit het grijze verleden, die uit verdriet op de plaats Karanghawu, de Rotskeuken bij Pelabuhan Ratu zich in zee gestort heeft en later is geworden de maagdelijke Vorstin van de Zuidzee. Vroeger was Karanghawu meer bekend onder de naam de Heksenketel, kennelijk omdat op bewuste plek aan de kust van Pelabuhan Ratu doorlopend de branding van de Indische Oceaan buldert. Deze "patilasan", de gewezen plaats van Ratu Kidul, heeft door de tijden heen altijd de belangstelling getrokken van de mens, die om de een of andere reden in relatie wil komen met de Vorstin van de Zuidzee.
Ook op andere plaatsen heeft Ratu Kidul of Njai Loro Kidul patilasan's. En wie de wateren van Indonesia en in het bijzonder de Indische Oceaan veilig wil bevaren en succes wil hebben bij zijn werkzaamheden, die verband houden met het gebied van Ratu Kidul, zal nooit vergeten om offerrituelen te vervullen op bepaalde plaatsen aan de Zuidelijke kusten van Tanah-Air, het Eilandenrijk van Indonesia.
Niet alleen zullen de vissers en vogelnestjeszoekers dit doen, maar ook de scheepvaartmaatschappijen.

Zo heeft de Holland Amerika Lijn een plechtig ritueel vervuld op donderdag/Pahing 12 juli 1973 in Parangtritis/Parangkusuma ten Zuiden van Jogja, voordat het touristen-schip "Prinsendam" de Indonesische wateren ging doorkruisen vanaf januari 1974.
Inderdaad, er zijn vele volksverhalen in omloop betrekking hebbende tot de Vorstin van de Indische Oceaan.
In "Het Indische Boek der Zee", Uitgave Drukkerij Volkslectuur-Weltevreden 1925, samengesteld door dr. D. A. Rinkes cs. schreef prof. dr. B. Schrieke in het hoofdstuk De Zee in Ethnografie en Volkenkunde als volgt:
"De voornaamste der zeegeesten van de Zuidzee is Ratoe Kidoel of Njai Lara Kidoel, een hoogst interessante figuur, waarin motieven van verschillende herkomst zijn verwerkt. Er is geen denken aan op deze plaats alle samenstellende trekken van de maagdelijke Vorstin der Zuidzee te analyseren en in hunnen oorsprong en betekenis na te gaan. Wij moeten ons hier tot enkele bepalen en een uitvoerige gedocumenteerde studie over een andere gelegenheid bewaren."
Schrijver dezes weet niet of bovengenoemde studie van Schrieke reeds te boek gesteld is. Zelf heeft hij alleen de practische uitwerking van het volksgeloof in de nauwe relatie tussen de Vorstin van de Zuidzee en het welzijn van individu, volk en staat van Indonesia in de laatste jaren gevolgd uit de hem ter beschikking staande, doch beperkte bronnen.
Langs deze weg wil schrijver dezes dan ook een beroep doen op de lezers/lezeressen van Tong-Tong om meer gedocumenteerd bronnenmateriaal.
Bij voorbaat mijn hartelijke dank.
Het moet, dunkt mij, mogelijk zijn om in samenwerking met elkaar een gedocumenteerde studie te maken over de Vorstin van de Indische Oceaan.

J. R. KOOT

"TEMPO DOELOE"

"Tempo Doeloe" van Breton de Nijs, de laatste druk van Querido is zo schandalig slecht gebonden dat we om de haverklap exemplaren terugkrijgen, met verzoek om een nieuw exemplaar. Dat precies even miserabel gebonden is. Een kwestie van even hard blazen en ook die "Tempo Doeloe" is weer tempo doeloe geworden. Voor f 31,50 een duur grapje. Daarom weigeren wij de verdere verkoop van het boek. Het kost ons handen vol vergooide portokosten en U maar sakit hati. Het boek is dus nog wel te krijgen bij andere boekhandelaren, maar wij nemen geen bestellingen meer aan. De foto's zijn bovendien veel minder scherp dan in de eerste uitgave. Wij menen dat het een kwestie van zelfrespect is, als we als boekhandelaar zo'n slechte uitgave weigeren. Daar is de inhoud van het boek te waardevol voor!

Boekhandel Tong-Tong

WIE WEET HET?

Als meisje van zestien jaar kwam ik heel vaak bij drie oud-tantes, die ongeveer op het einde van Gg Zecha, Jakarta woonden.
Daar aan de overkant van de weg lag toen een enorme grote steen.
Vaak heb ik me afgevraagd, waar die steen vandaan zou zijn gekomen. Was 't een meteoorsteen, of een door een vulkaan uitgespuwde?
Wie van de Tong-Tong-lezers heeft er een foto van, of kan mij het antwoord geven? Anders zou Rogier voor T.T. nog een foto van bedoelde steen kunnen maken?

F.M.

Deze bijzonderheid zal ongetwijfeld vroeger wel eens in Tong Tong zijn verklaard, maar we kunnen het niet vinden. Wie kan helpen? Red.

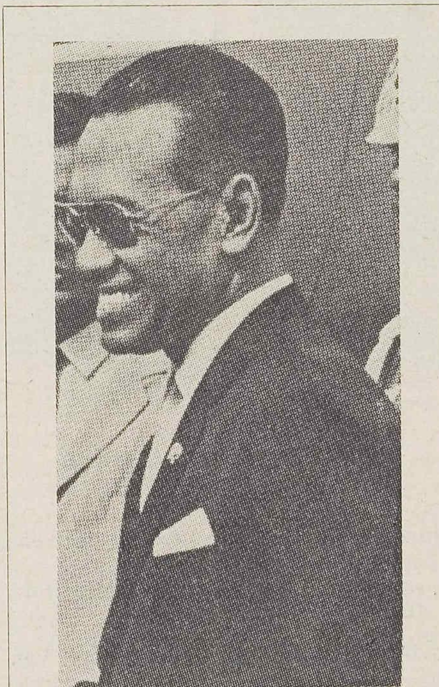

Van een student, die Sultan werd

Hamangku Boewono 35 jaar op de troon van Djokja

Het zal op 18 maart 35 jaar geleden zijn, dat Hamangkoe Boewono IX zijn vader opvolgde. In zeer bewogen tijden heeft de tegenwoordige Sultan van Djokja zijn land en volk gediend en aan zijn vruchtbare werkzaamheid is stellig nog geen eind gekomen. In vele functies bewees en bewijst hij niet alleen een goed vorst maar een hogelijk gewaardeerd dienaar van de republiek Indonesië te zijn. De verjaardag van zijn optreden als Sultan inspireerde onze vriend en medewerker de heer Schardijn in vergeelde papieren te duiken en hij zond ons als gevolg daarvan de volgende bijdrage; de oude spelling is in dit stukje gehandhaafd.

De student over wie ik het hier wil hebben is een Javaanse prins, die in de hollandse schoolregisters staat ingeschreven onder de naam van Goesti Raden Mas DORODJATOEN, (door zijn nederlandse vriendjes Henkie genoemd!) zoon van Hamangkoe Boewono VIII, Sultan van Djokjakarta. Toen deze vorst overleed moest er een opvolger worden benoemd. De keus was thans niet moeilijk in tegenstelling met wat vroeger heeft plaatsgevonden met de kroonprinsen R.M. Djarot en R.M. Menol. De troonopvolging gaf toen aanleiding tot onzalige opvolgingsoorlogen. In dit geval was de keus niet moeilijk en werd Goesti Raden Mas DORODJATOEN op 18 maart 1940 eerst tot Pangeran Adipati Anom, d.i. kroonprins benoemd om vervolgens plechtig tot Sultan van Djokjakarta te worden verheven.
Met betrekking tot deze gebeurtenis heb ik het ondervolgende aangetekend. Ik vind het wel curieus om het hierbij in extenso over te nemen.
Om half tien verzamelden zich in het gouverneurshuis de genoodigden en autoriteiten en een kwartier later meldde zich een delegatie van de kratoncommissie, dat alles in de kraton gereed was voor de ontvangst. Dan begaven de gouverneur en de leden van diens gevolg zich naar de kraton.
Nadat het gezelschap aan de voet van de trap van de Siti Hinggil waren ontvangen begaf men zich naar de "bangsal kentjono" (= gouden zaal), waar de gouverneur door de aanstaande Sultan werd ontvangen, die vervolgens naar de Siti Hinggil terugkeerde, waar de plechtigheid der verheffing geschiedde.
Nadat de gouverneur had plaats genomen op een troonzetel, verzocht hij de assistent-resident de aanstaande kroonprins voor hem te geleiden, waarna door de gewestelijke secretaris in het nederlands en door de translateur in het javaans het besluit werd voorgelezen, waarbij G.R.M. Dorodjatoen werd verheven tot Pangeran Adipati Anom Hamengkoe Negoro Soedibjo Rodjopoetro Narendro Mataram, hetgeen vervolgens door de gouverneur werd bevestigd.
De nu tot kroonprins benoemde sultanszoon begaf zich vervolgens naar de voor hem bestemde zetel, waarna hij opnieuw werd voorgeleid en in het nederlands en in het javaans werd voorgelezen het gouvernementsbesluit, waarbij de gouverneur werd gemachtigd de kroonprins tot sultan te verheffen, indien deze zich bereid verklaart het politiek contract te tekenen. In verband hiermede stelde de gouverneur de kroonprins de vraag of deze daartoe bereid was, waarop de kroonprins bevestigend antwoordde. Vervolgens zeide de gouverneur: "Namens het gouvernement van Nederlands-Indië verhef ik U tot sultan van Djokjakarta onder de naam van Hamangkoe Boewono Senopati Ingalogo Ngabdoerachman Sajidin Panotogomo Kalifatoellah de IX".
Nadat hij de gelukwensen in ontvangst had genomen nam de sultan plaats naast de gouverneur, waarna de kratontroepen drie salvo's gaven, welke werden gevolgd door 13 saluutschoten van het fort Vredeburg.
De gouverneur sprak hierop de Sultan toe, waarbij hij hem de zware verantwoordelijke taak voorhield, waarvoor hij op jeugdige leeftijd wordt gesteld. Hierop spelde de gouverneur de Sultan de vorstelijke ster op, een erfstuk van de voorvaderen van de vorst, die achter op zijn rug ook reeds een kostbare poesaka droeg, namelijk de kris uit het Madjapahitse vorstenhuis, die de eerste Sultan van zijn neef, de Soesoehoenan van Soerakarta ten geschenke heeft gekregen tijdens de verzoeningsontmoeting der beide vorsten na de wapenstilstand van Gijanti.

Sultan Hamangkoe Boewono IX

De Sultan hield vervolgens een antwoordrede, waarin hij de regering dankte voor het in hem gestelde vertrouwen en voor het begrip dat zij toonde ten aanzien van de moeilijkheden waarvoor de vorst stond. Hij verklaarde verder: "Al heb ik een uitgesproken westerse opvoeding gehad, ik ben en blijf in de allereerste plaats Javaan. Zo zal de adat, indien deze niet remmend werkt op de ontwikkeling, een voorname plaats blijven innemen in de traditierijke kraton".
Hierop werden de heildronken uitgebracht op de Koningin, de Gouverneur-generaal, de Sultan, de gouverneur van Djokjakarta en ten slotte op de bloei en de welvaart van het sultanaat Djokjakarta. Thans ging de hoofdpenghoeloe voor in het gebed, waarna de pangerans, de rijksbestuurder en de regenten aan de vorst de "soengkem" (nederig eerbiedsbewijs) brachten.
De thans volledig als vorst erkende jonge edelman begaf zich vergezeld door de gouverneur en verdere genoodigden naar de bangsal kentjono en van daar naar de "Probojekso" het eigenlijke en officiële verblijf van de Sultan, waar het aldaar gereedliggende politiek contract werd getekend, waarna de sultan de eed van trouw en verknochtheid aan H.M. de koningin aflegde, bij welke gelegenheid weer drie salvo's werden afgegeven.
Hiermede was de plechtigheid afgelopen en werden de ververschingen aangeboden, waarna de gouverneur en de andere gasten vertrokken.
Weinig vermoedde de jeugdige vorst, dat precies twee jaren later de apocalyptische draak uit het noorden het hele indonesische grondgebied in vuur en vlam zou zetten, gevolgd door de vrijheidsstrijd zijner landgenoten, waarbij een heel zware wissel op hem zou worden getrokken. De geschiedenis is nog niet geschreven van deze jongste loot van het roemruchte huis van Mataram, doch ik hoop, dat het niet wordt gedaan op een fantasieloze manier, vandaar dit relaas, dat ik U Tong-Tong-lezers als een slow-film heb voorgedraaid om nog even terug te keren naar die bontgekleurde figuren, die door elkander warrelen en de trotse namen van een sultansgeslacht door Uw hoofden zoemen.
Ik weet niet hoe de "tjondro-sengkolo" van de datum 18 maart 1940 luidt, al ben ik er wel nieuwsgierig naar, doch wil ik hierbij even aantekenen, dat het sultanaat Djokjakarta op de 17 maart 1755 werd gesticht.

W. F. W. SCHARDIJN

In Den Haag komt een Indisch Familie-archief

En de man die het aan het opzetten is, heet D. A. Visker, aan de Vreelandsestr 14. Het doet een mens deugd in deze tijd iemand te ontmoeten met een ideaal, en wat belangrijker is: iemand die er werkelijk alles voor overheeft, dat ideaal te bereiken. Zo'n opmerkelijk mens is de heer Visker.
Een poos geleden nodigde hij ons uit, kennis te maken met zijn hobby, tevens levenswerk: het verzamelen en bijhouden van gegevens uit de Indische genealogie.

Hoe hij als echte Hollander zo geïnteresseerd is geraakt in de Indische geslachten? Door zijn Indische vrouw en zijn halve leven in Indië, omringd door mensen met de meest fascinerende namen van mondiale oorsprong. Wie zou niet geintrigeerd raken door namen als Granpré Molière, Godefroy, Senn van Basel, Siccama, De Serière de Bizournet, von Schukkmann, de Wilde de Ligny. Wie waren deze mensen, waar kwamen zij vandaan, met wie trouwden hun kinderen?

Genealogie is een wetenschap waar ieder mens vroeger of later in betrokken raakt. Of men raakt geboeid uit nieuwsgierigheid naar de herkomst van voorouders, of men heeft bepaalde gegevens gewoon nodig voor officiële papieren.

Twee jaar geleden begon Visker zijn archief op te zetten. Zelf nog werkzaam bij het Min. van Defensie, besteedt hij elk vrij ogenblik aan zijn hobby. Verzamelen, sorteren, informeren, op kaart brengen, het is een omslachtige, aandachtvergende bezigheid, maar voor Visker is het als het werken aan een gigantische legpuzzle, en het toevoegen van een nieuwe naam betekent het opvullen van een ontbrekend vakje.

Met zijn collega en medewerker de heer L. Barkey (al even enthousiast) werkt hij stug, systematisch verder. In 1973 waren er ruim 700 geslachten geregistreerd, in 1974 waren het er al meer dan 1500!
Ondergebracht in keurige, speciaal daarvoor aangemaakte kasten en rekken liggen de ruim 25.000 fiches (losse kaarten met gegevens) en ruim 1100 dossiers, waarin al vrij uitgebreid de genealogie is uitgewerkt.
Gegevens put men uit Indische almanakken, Het Centraal Archief (waar men prettig mee samenwerkt) en andere Nederlandse informatie-bronnen. Een grote inbreng aan gegevens heeft men uit het nagelaten werk van Mr. Bloys van Treslong Prins (adjunct Landsarchivaris te Batavia, zie TT 15 jan. en 28 febr. '69) die over talrijke historische gegevens beschikte.
"De tijd dringt," zei de heer Visker", de generatie die mij nog aan gegevens kan helpen is eigenlijk aan het uitsterven. Ik zal me intensiever moeten toeleggen op interviews. Als ik over een paar jaar gepensioneerd ben, zal ik daar meer tijd voor hebben!"
Er zijn proeven genomen met automatisering, maar gebrek aan apparatuur en middelen staan deze manier nog in de weg.
Om het allemaal nog eens samen te vatten: in Den Haag is een Indisch familie-archief (I.F.A.) aan het ontstaan, waarvan iedereen kan profiteren. Hoe vollediger dit archief, hoe beter de informaties natuurlijk. Deze inlichtingen verstrekt de heer Visker GRATIS. U kunt hem schrijven, maar sluit U wel een gefrankeerde en geadresseerde enveloppe voor het antwoord in?
Ook U kunt meehelpen aan het uitbreiden en volledig maken van het archief. Heeft U gegevens over uw eigen familie, schrijft ze op en stuurt U ze aan D. A. Visker, Vreelandsestr. 14, Den Haag. Hij verwerkt deze gegevens onmiddellijk, ze komen in de daarvoor bestemde dossiers of fiches. Ook wanneer U om inlichtingen vraagt geeft U zo volledig mogelijk op wat U reeds bekend is.
Dat Tong-Tong achter het ideaal van Visker staat en hem elke medewerking toezegt, spreekt bijna vanzelf. Wij zullen daarom ook geregeld ruimte afstaan voor het plaatsen van inlichtingen, oproepen e.d. En we zouden U willen vragen: help mee aan dit geweldige, interessante werk, waar later onze achterachterkleinkinderen nog dankbaar voor zullen zijn!

L.D.

P.S.
Persoonlijk zou ik nog een compliment willen maken aan mevrouw Visker. Voor de geweldige manier waarop ze deze hobby van haar man "verwerken" kan in haar huishouding. Kijk, zo'n familie-archief is nog wel iets omvangrijker dan een postzegelverzameling. Er is bovendien niets gezelligs aan af te zien, maar er zullen wel problemen komen van nog meer opbergkasten of planken. Er zal leefruimte minder zijn, naarmate er meer dossiers komen. En hoe meer dossiers, hoe meer telefoontjes misschien en paperassen, etc, etc. Allemaal dingen die een huisvrouw erbij neemt, voor het goede doel. Maar waarvoor ze toch wel apart een grote pluim verdient!

Indisch Familie Archief geeft (en vraagt) informaties over Indische geslachten. Kosteloos. Vreelandsestraat 14, Den Haag, tel. 070 - 33 57 86.
S.v.p. zelf geadresseerde, gefrankeerde enveloppe bijsluiten!

DE MOOIE NJAI LORO KIDUL

Er zijn talrijke verzoeken binnengekomen om reproducties in kleur van het originele schilderij van Njai Loro Kidul, geschilderd door Basoeki. We hebben Rogier dit verzoek overgebracht, maar ik betwijfel of hij er iets aan zou kunnen doen.

Waarschijnlijk staat de afbeelding ook in een van de kunstboeken van Soekarno, die 5 delen die wij indertijd verkochten. Misschien dat een goede amateur-fotograaf er wat op weet? Verkopen van die reproducties is beslist strafbaar, maar men mag gerust fotograferen. Wie?

Herinneringen aan Soekaboemi (IV)

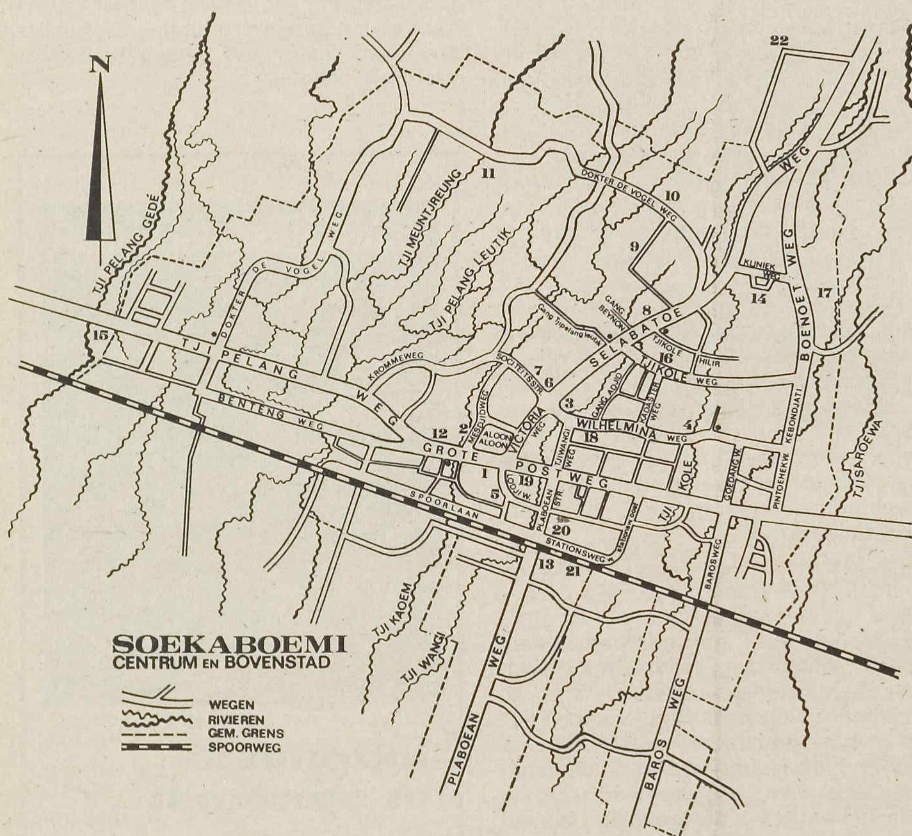
LEGENDE, WERKELIJKHEID EN SPOKEN

De herinnering aan een gebeurtenis waarmee ik begin, heeft eigenlijk niet direct iets met Soekaboemi te maken. Het enige verband is, dat wij misschien de enige Soekaboemelaars zijn, die op weg naar Soekaboemi in de Rode Zee......
Maar stop, laat ik bij het begin beginnen: Ons verlof zat er weer op en we verlieten Negri Koud. We gingen weer naar huis, naar Soekaboemi. Onze terugreis verliep echter bepaald niet vlot en rustig. We reisden met de Sibajak van de Rot. Lloyd. Aan boord was een gezelschap rijke duitsers dat als bestemming Port Soedan had, een haven aan de Rode Zee, halverwege de route Suez-Aden. Een haven, waar nooit een schip van de Rot. Lloyd of de Nederland binnenliep.

Maar de duitsers betaalden voor deze extra stop, dus deed de Sibajak Port Soedan aan. Laat in de middag werd het schip de haven binnengeloodst; midden in de nacht vertrokken we weer en kwam de loods aan boord. Maar onze bereisde kapitein weigerde loodshulp om loodsgelden uit te sparen. "Are you sure, Skipper?" vroeg de loods zorgelijk. Ja, de skipper was deadly sure. "Okay", zei de brit, "teken maar af onder je verklaring". En hij verdween met zijn twijfels over de railing. Even later steigerden we vlak voor de haven met het nodige geweld bovenop een rif of klip, die niet meegaf, één van de twee schroeven verfrommelde en een scheur van meters in de kiel sneed. Zo'n massa wil wel even doorzetten weet U.

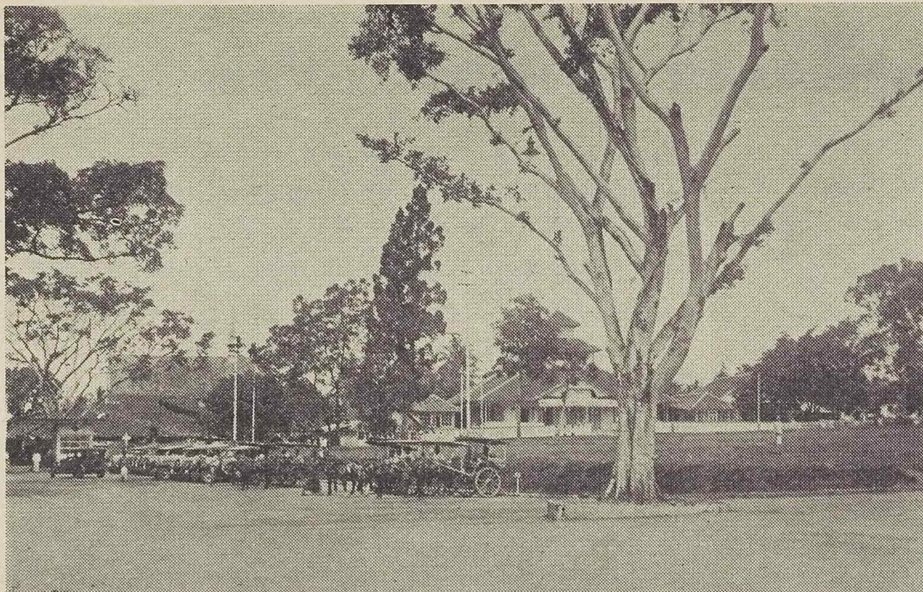
De vaart was er meteen uit en de halve-dag-stop veranderde in een volle week gaarstoven in een laaiende zonnegloed onder een wit-hete woestijnhemel, terwijl een vloot van werk- en reparatiescheepjes om de Sibajak lag en duikers de zaak onder water oplapten. Als je nu nog rustig op 't dek naar al dat gedoe kon kijken. Maar het was boven niet uit te houden bij 50 graden en benedendeks was het al niet veel beter. Erger nog was, dat het verse voedsel opraakte en uit nu wel verantwoorde zuinigheid kregen wij ook gezouten voedsel opgediend.
Toen de schade voorlopig hersteld was kon het schip de reis hervatten, als een kreupel dier, want één schroef was niet meer bruikbaar. Dat betekende halve kracht, dus langzamer varen met ook nog slagzij. De pompen werkten dag en nacht. En de scheepsofficieren vroegen de passagiers om op dek zoveel mogelijk aan de hoge kant te blijven.

Aan boord was een poolse kunstschilder, Miskofsky, die niet tegen het zoute voedsel kon en bepaald honger leed. Toen de Sibajak Sabang ver overtijd binnenliep en afmeerde was het middernacht. Miskofsky was nummer één aan wal, overviel een warong en at zich te pletter aan een geweldige rijstmaaltijd. Hij betaalde de Sumatraan, die wezenloos verbaasd toekeek, met een bankbiljet en wilde van geen wisselgeld weten, zo dankbaar was hij voor deze godenspijs. De Waronghouder snelde heen, zijn handeltje - of wat er van over was - achterlatend onder de hoede van Miskofsky die oververzadigd zat uit te blazen. Even later kwam de restaurateur terug met een tampah waarop een berg uitgezochte vruchten. Als de toean dan beslist geen wisselgeld wilde hebben, zou hij dan zo goed willen zijn om deze vruchten als dank te aanvaarden?
De hartstochtelijke pool moet de waronghouder omhelsd hebben. Tot Priok bleef Miskofsky in zijn hut en at zich rond aan al dat fruit. De Sibajak kwam bijna 2 weken over tijd aan en ik hoef U niet te vertellen dat dit de laatste reis van die kapitein was. Een paar dagen later zaten we weer veilig en wel op ons rustige vertrouwde Soekaboemi. Terug van weggeweest.

Deze schematische plattegrond van Soekaboemi is niet op schaal. Het wegenplan is iets uit de proporties getrokken om bij verkleining nog enigszins duidelijk te blijven. Enkele punten ter orientatie zijn genummerd, corresponderend met de hieronder genoemde instellingen.

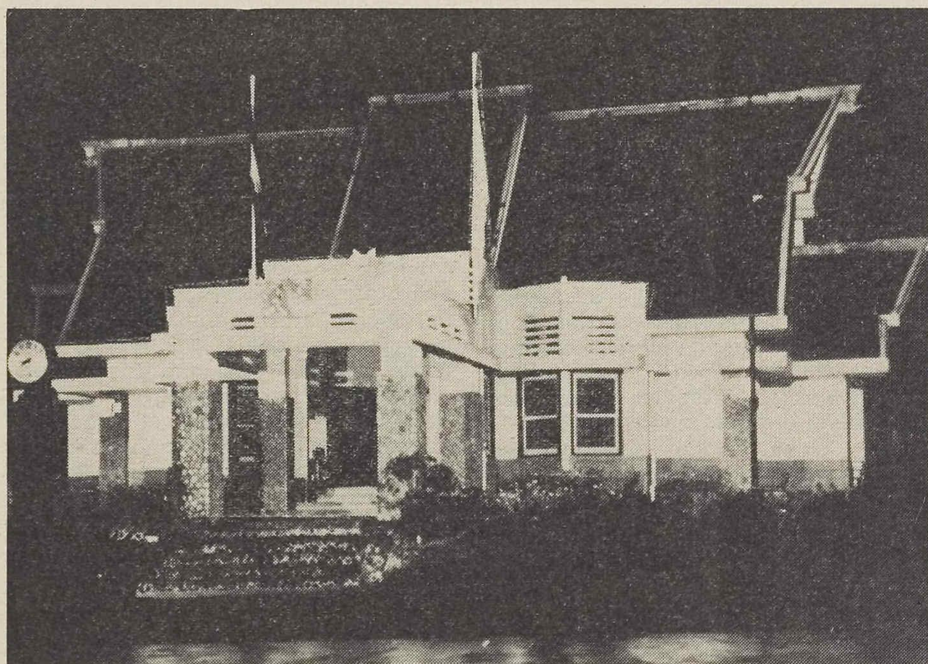
1. **Regentswoning**
2. **Mesigit**
3. **Residentswoning**
4. **Burgemeesterswoning**
5. **Brandweerkazerne**
6. **Apotheek de Gedeh**
7. **Soos Soekamana**
8. **School der Zusters Ursulinen**
9. **Grandhotel Selabatoe**
10. **Kantoor Gemeente Werken**
11. **Politieschool**
12. **G.E.B.E.O.**
13. **Woning Stationschef**
14. **Ziekenhuis Lidwina**
15. **IJsfabriek Petodjo**
16. **Raadhuis**
17. **Zwembad Prana**
18. **Telefoonkantoor**
19. **Schuttevaer**
20. **Pasar**
21. **Station Soekaboemi**
22. **Cultuurschool**

Vanaf de hoek Grote Postweg-Lodjiweg kijken we hier uit over de Aloon Aloon. Aan de westzijde, in welke richting we kijken, zien we de Mesigit. Daarnaast, rechts op de foto de kantoren van regentschapswerken en regentschapssecretarie. Links, achter de auto die net wegrijdt het huisje van de Shellpomp aan de Postweg en tussen de bomen erboven het torentje van de R.K. kerk. Rechts op de voorgrond begint de Victoriaweg, waar het politiekantoor, het landrentekantoor, het landgerecht en het assistent-residentskantoor liggen.

En verbeeldt U zich nu maar dat we op een lome middag de koelte van onze oude soos hebben opgezocht en met een glas èskot naar de stilte luisteren; en luisteren naar de legende van Soekaboemi en een paar waar gebeurde tjerita's die ik U ga vertellen.

Lang geleden leefde in de Preanger Koning Soerya Kentjana - Gouden Zon. Een naam die paste bij deze verlichte vorst, de machtige eerste heerser van het Tjiandjoerse Rijk. Hij hield van de schoonheid van de natuur en de pracht van bloemen en dicht bij de top van de Goenoeng Gedeh liet hij de nog immer beroemde edelweiszvelden aanleggen. De vorst verbleef graag bij zijn uitgestrekte hof van edelweiszen in de klare berglucht. Hij liet dan ook aan de rand ervan een eenvoudige kraton bouwen. En in deze kraton bracht hij zijn levensavond door en stierf er in vrede na een lang en welbesteed leven. Koning Surya Kentjana werd begraven in de nabijheid van zijn geliefde edelweiszvelden en de oudste hofdame bewaakte zijn graf. En als nu iemand deze gewijde plaats naderde, hetgeen niemand was toegestaan, dan liet de oude dame een stortvloed van boze woorden neerdalen over het hoofd van de onverlaat. En deze vloed van woorden rolde de berg af tot over desa Soekaboemi en sindsdien worden in Soekaboemi vele malen roddel en boze woorden gehoord. Of deze legende betrekking heeft op de Indonesische of Europese inwoners vraagt U? Laten we daar maar over zwijgen!

Het vriendelijke raadhuis van Soekaboemi, waar een spook voor de nodige opschudding zorgde. Dit gebouw ligt aan de Tjikoleweg recht tegenover de Kadasterweg.

Als je van de soos uit de Victoriaweg opgaat, dan kom je bij de Aloon Aloon. En daar, liggen aan die Victoriaweg onder schaduwrijk geboomte achtereenvolgens het politiekantoor, het landrentekantoor, het landgerecht en het assistent-residents kantoor te dromen. En hier, op de Aloon Aloon was het, dat Ir. Soekarno (was dat niet in 1927?) een toespraak hield tot de saamgestroomde menigte, notabene bijna in de schaduw van het politiekantoor! En natuurlijk zonder medeweten van de autoriteiten. Voordat de politie de Aloon Aloon had kunnen omsingelen ontkwam Indonesië's toekomstige president over de Grote Postweg via de de erven achter de Lodjiweg in de richting van Plaboean. Begrijpelijkerwijs was het BB niet erg ingenomen met deze manifestatie en er zullen wel de nodige woorden zijn gewisseld tussen politie en Binnenlands Bestuur. Een minder geruchtmakende zaak, maar voor de betrokkene letterlijk veel pijnlijker voltrok zich bij Tjipelang, op de hoek van de Vogelweg. Ik vertelde U al, dat daar tegenover ons een Chinees woonde. Het was een groot huis, Berg en Dal geheten met een enorm erf eromheen, waarin een roedel herten ronddwaalde. Huis en gedierte behoorden aan een schatrijke chinees die er ook nog 3 automobielen op nahield. Hij werd in de wandeling Baba Ringgit genoemd. Zijn werkelijke naam wil me niet te binnen schieten. Hoe dan ook, eens is een onfortuinlijke Soendanees, die niets vermoedend het erf betrad, door de hertebok op de horens genomen en in het ziekenhuis beland. We mogen aannemen dat dit een hele perkara is geworden en Baba z'n kostelijke ringgits kon neertellen.

En nu we toch aan de kletstafel zijn gaan zitten: In tempo doeloe gebeurde het nogal eens dat hoofdredacteuren en journalisten van Indische dagbladen 's Lands gratis logies genoten tengevolge van hun pennevruchten. De heren vlogen ook elkaar en derden maar al te vaak openlijk in de haren en niet altijd op een prettige manier. Maar heel Indië smulde wel mee. Ook Soekaboemi mocht een klein formaat journalistiek relletje beleven, zij het dan dat er geen justitie aan te pas kwam. Maar er werden wel minstens 10 pagina's druks opgeofferd aan een volstrekt onbelangrijk voorval.

Op Woensdag 7 Januari 1931 zou de bekende professor Huizinga in de soos een lezing houden voor de "Kunstkring" van Soekaboemi. Door omstandigheden kon deze lezing op het laatste moment niet doorgaan. Waarlijk niet

(lees verder volgende pagina)

Vervolg "Soekaboemi"

iets om je mateloos over op te winden, ware het niet dat een correspondent van "Het Nieuws van de Dag" hierbij een enorme blunder maakte en daarna in de clinch ging met de redactie van de "Java Post", een Soekaboemisch weekblad. De betreffende correspondent, een zekere N., had een kennis gevraagd hem verslag te doen van de lezing. Hijzelf had geen tijd (of lust) om de avond bij te wonen. Wel, de lezing werd die avond afgelast, maar de kennis belde wel een verslagje door. En prompt de volgende dag stond dat verslag van professor Huizinga's NIET gehouden lezing in "Het Nieuws van de Dag". In Soekaboemi ging een homerisch gelach op. En de Soekaboemische "Java Post" gaf een honend commentaar op dat "helderziend" verslag, waarop N. een week later in 'n nog al dwaas aandoende tegen-aanval de schuld van zijn flater in de schoenen van andere redacties en van de "Kunstkring" trachtte te schuiven "omdat hij geen bericht had ontvangen van de afgelasting en uit andere bladen de volgende dag te laat vernomen had, dat prof. Huizinga geen lezing had gehouden". Zijn eigen hoofdredactie - van "Het Nieuws van de Dag" - toonde inmiddels betere smaak en good sports door dit korte berichtje over deze affaire op te nemen: "Java Post Soekaboemi, dank voor toezending (van Uw commentaar); Inderdaad een kras staaltje van helderziendheid".

Dit laatste woord brengt mij op een paar spookgeschiedenissen die zich in Soekaboemi afspeelden.
Soekaboemi had, zoals ieder zichzelf respecterend stadje, ook een zonderling, een oude Indo - een wat tragische figuur - die droomverloren langs de schaduwrijke lanen en wegen doolde. Als wij straatslijpertjes hem ontmoetten, had meneer Iks - zo zal ik hem maar noemen - altijd wat lekkers voor ons dat we gretig aanvaardden en oppeuzelden terwijl wij naar zijn verhalen luisterden. Zo zwierven wij eens met hem op een late namiddag langs de Tjikoleweg, richting Kadasterweg, waar mijn vader het nieuwe raadhuis in aanbouw had. Wij kouwden op zojuist gekregen salaks terwijl Pa Iks geweldige spookverhalen vertelde. Tot hij ineens midden in een zin zweeg en stokstijf bleef staan, turend naar het dakgeraamte van het raadhuis, dat donker afstak tegen de verkleurende avondhemel. Si Iks had een geest gezien op het dak van het bouwsel en stevende nu onvervaard met grote passen op het bouwterrein af. Wij loerden hem na, veilig vanachter een pagger waar we voor de zekerheid dekking hadden gezocht, onze kattepil schotklaar (eigenlijk waarom? Je schiet dwars door een geest immers). Si Iks intussen beende het erf op en schudde de dommelende djaga wakker. De brave nachtwacht verbleekte bij het vernemen van de aanwezigheid van een spook en snelde naar mas oppas die in een bouwkeet dromerig koppi toebroek slurpte.

De kloeke politieman verliet na het aanhoren van het huiveringwekkende relaas van de djaga ijlings het terrein op zoek naar z'n vriend de mandoer van het karwei. Enfin, de volgende dag lag het werk plat en de gemeente kon een geweldige slametan aanrichten voor allen, die ook maar iets met het werk te maken hadden. Om de geest gunstig te stemmen. Het was een plezierig dagje met lekker eten op een passend versierd erf onder de waardige leiding van een hadji, die op het hoogtepunt van de dag met zijn helpers een sapi slachtte en de kop van het beest met veel plechtigheid en doepa en bloemen begroef in het front van het raadhuis. Wij stonden overal met onze neus er bovenop en smulden ook mee. Tenslotte was die slametan ook voor ons nietwaar? Wij hadden het spook het eerst gezien toch, met Pa Iks.
Als een wolk larons golfde de naam Boekebinder door Soekaboemi. Alom dansten de dames naarstig met tafels, werden geesten opgeroepen en voerden kruishoutjes rondedansen uit. Boudoirs lagen vol met vellen papier, bedekt met hanepotig lettergekrabbel waar niemand iets en iedereen alles uit opmaakte. De heer Boekebinder, vermaard spiritist uit Bandoeng bezocht onze kota en won de gunst van Soekaboemi's vrouwelijke "opgezetenen". De heren intussen verhaalden hun schade (derving van levensvreugde) in de soos Soekamana, die hoogtijdagen beleefde. De kletstafel was geen uur onbezet. Intussen gingen de spiritistische seances als een lopend vuurtje door Soekaboemi. Zo gaf de heer Boekebinder onder andere een demonstratie ten huize van onze buurvrouw - op de Wilhelminaweg - de oude mevrouw Grondijs, waar hij het damesgezelschap de stuipen op het lijf joeg door een compleet geestenheir op te roepen, dat als een bezetene klopte in de spenkast, op allerlei deuren en op de loteng. Uw dienaar zat met zijn kornuiten eerste rang in een grote ramboetanboom op ons erf, de rangrangs trotserend en gespannen turend in de galerij van onze buurvrouw. Intussen verrichtte Boekebinder die middag een opzienbarend staaltje. Vanuit de wereld van het ongeziene kreeg hij het bericht door van de dood van een jong employé op een van de ondernemingen in de omgeving van Soekaboemi. Een bericht, dat pas enkele uren later vanuit die onderneming de stad bereikte en nogal wat opschudding veroorzaakte. En voor Boekebinder tevens een bevestiging was.
Ajo, drink je glas leeg Soekaboemelaar en laten we opkrassen. 't Is al donker en je kunt nooit weten......

J.M.K.

PERMAINAN BUKAN MAIN

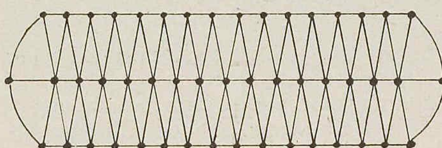

Onze nieuwe rubriek "buitengewone spelletjes"

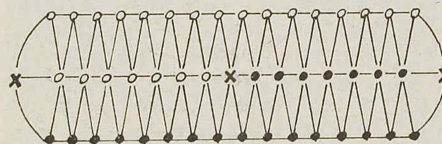
Ben er stapel op, op spelletjes! Als ik vrij ben: bijna altijd alleen maar spelletjes! Ik lees erover, schrijf erover, probeer ze uit, speel ze.
Alleen, soms denk ik: zijn er nu meer sinjo's zo gek? Masa, ik de enige!
Spelletjes zijn kultuur. Net zo goed als romans, novellen, gedichten, schilderijen, films, liederen - noem maar op. Net zo goed ook als... hapjes en schotels en drankjes!
Elk volk heeft zijn eigen spelletjes. Elke tijd de hare. Mag ik er iets over vertellen?

Niet zeggen: "Waarvoor? Spelen, kèn toh niet! Perkakas nja, tida ada!" Maar zelf maken kèn. Gampang itu!
Veel spelletjes speel je op borden. Je hebt allerlei soorten borden. Misschien wel honderden! Zulke borden kun je tekenen. Op papier, net als de Chinezen - mooier nog - of in zand. Net als vroeger met matjanan, of boter, melk, kaas.
Gewoon een kistje maken van bv. 50x50x5 cm. van binnen. Met los deksel. Naden dicht stoppen; binnenkant van het kistje en onderkant van het deksel met rubberverf tjètten en het kistje voor de helft vullen met schoon zand. Alles tutup. Klaar,al.
"En dan, hoe?" vraagt U.
Tjoba, U speelt het spel van de vechtende slangen. Een spel van de Zuni-Indianen. Ajo, Uw kistje op tafel! Op de grond kan ook wel, maar dan moet U hurken. Deksel eraf! Met een biting of een stukje hout, of met Uw vinger tekent U in het zand, (eerst een beetje nat maken!) het bord.

zo:

U speelt met z'n tweeën. Elke speler krijgt 23 steentjes. Echte, 23 zwarte en 23 witte. Of zwarte en witte djagungkorrels, b.v. centen en dubbeltjes? Ook goed. Zet Uw steentjes op het bord. Drie plaatsen open laten. Kijk zo:

Bij het spel van de slangen verzetten de spelers om de beurt een steen. Van de plaats, waar die staat, langs een lijntje naar de plaats, waar dat lijntje heen gaat. Als dat tweede punt tenminste leeg is. In het begin zijn er maar drie lege plaatsen. De spelers moeten ook slaan, als dat kan. Dat gaat net als bij dammen. Een steen springt weer langs een lijntje over één van de vijand heen. Naar een lege plaats daarachter. Net als bij dammen ook, mag - neen - **moet** een speler - in één beurt alle stenen slaan, die geslagen kunnen worden. Elke steen, die genomen wordt, moet van het bord. Als iemand z'n stenen allemaal kwijt is, wah, kassian, kalah dia!
Wie doet de eerste zet? Ik weet niet, hoe de Zuni's dat afspraken, maar waarom niet gewoon "soeten?"
Als spelletje klaar, bord gewoon schoonvegen en kistje dicht. Al.
Over andere spelletjes. Van overal. Als U er een paar kent, tjoba, schrijf even. Als U wilt hoor!

*

Is er iemand, die in Indonesië, of in Thailand, of waar dan ook in Azië, vóór of in de oorlog, weleens Ki Joe heeft gespeeld, of shou dou qi (sjoe doe k'i?) Het laatste spel stelt een soort dierenoorlog voor, met olifanten en leeuwen en panters.
Je kunt het tegenwoordig hier weleens in een toko krijgen, maar ik wilde graag weten, of het voor 1945 al bestond.

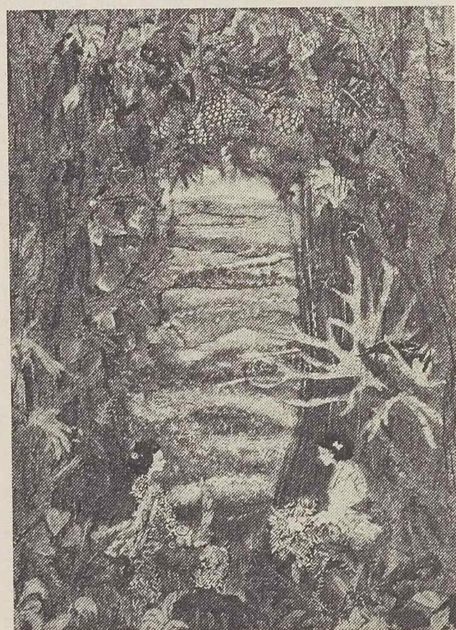
J. H. v. d. Walle
Verdistraat 12
Dongen N.B.

Gambarini

exposeert haar Oosterse en tropische schilderijen, pentekeningen, wandkleden en collages:
in oktober in Luxemburg
in november in Götenburg (Zweden).
Welke lezer heeft familie of vrienden dáár, die geinteresseerd zijn en een uitnodiging willen ontvangen?

Yvon Noordam-Weygers
H. M. Dijklaan 33
Badhoevedorp
tel. 02968 - 4007

Hieronder een wandkleed van de expositie genaamd: "Apa chabar?"

De waarheid over de Taboet-processie

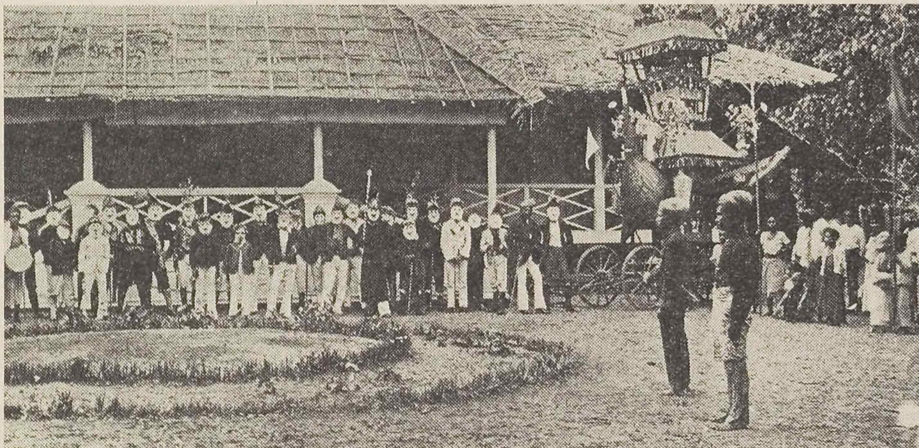
Een deelnemer vertelt van zijn ervaringen

Ter aanvulling van het artikel "Nogmaals Padang" door mevrouw E. A. Ph. Ziesel-Schmidhamer, gepubliceerd in Tong Tong van 1 december 1974, maar vooral ook tot beter begrip van de Taboet-processie zond een indonesische lezer ons de hieronder volgende bijdrage:

A la bonheur des dames! Dit artikel is niet bedoeld, om me de vijandschap van genoemde schrijfster op de hals te halen, maar juist omgekeerd: Ik hoop de vriendschap van die zeer productieve schrijfster er bij te winnen, volgens het principe: "Twee Zien Meer Dan Eén." Met dat beginsel voor ogen, durf ik nu verder te gaan om haar artikel aan te vullen met inside informations. "Ehhebeur dese."

Schrijfster had een halve eeuw geleden op Padang, twee processies meegemaakt die ze beide niet begrepen had, en die ze dan ook beide hopeloos door elkaar gehaspeld had, in haar bovengenoemd artikel. Die twee processies waren: (1) De Chinese Liang Leong, en (2) de Mohammedaanse Hassan Hoessin Processie, op Padang gehouden door Sjiah Mohammedanen, en die zijn niet te vinden op Java of op Medan. Mohammedaanse Indonesiërs zijn voor 99 % Sunnah Mohammedaans. (Ik ook.) Echter een minuscuul kleine infiltratie van Sjiah Islam was wel Indonesia binnengedruppeld, omstreeks 1300 - 1600, in de nu dode havenplaatsjes ter westkust van Sumatra, als Singkil, Baroes, Pariaman en Padang. Vandaar dat Taboet Processies alleen maar daar plaatsvinden.

Tussen haakjes zij opgemerkt dat Sjiah Mohammedanen en Sunnah Mohammedanen elkaar als ketters beschouwen. Net als trouwens ook de Christenen-Protestanten en de Christenen-Katholieken, die elkaar althans in het verleden ook als ketters beschouwden. In-

Hassan Hoessin-optocht voor de controleurswoning te Natal, Westkust van Sumatra. (Foto Kon. Inst. v. Taal-, Land- en Volkenkunde)

donesia en alle Arbische landen zijn overwegend Sunnah Mohammedaans. Maar: Iran = Perzië, is geheel Sjiah Mohammedaans.

Men zegt dat dat zeer vele onverwachtse gevolgen heeft, tot in de OPEC toe. Helaas ben ik niet genoeg wetenschappelijk onderlegd, om die dichotomie verder te kunnen analyseren. Dat ligt meer op het terrein van een academisch gevormde historicus, als bv. Dr. J. H. de Graaf. Ik zelf, ik ben maar een domme toekang listrik uit Delft, Binnen-Watersloot.

Taboet processies werden en worden, uitsluitend door Sjiah Mohammedanen, gehouden ter nagedachtenis aan Sayidina Hassan en Sayidina Hoessin, twee kleinzoons van de Profeet Mohammed die jong kwamen te sterven, teenagers nog. De laatste van de twee, Hoessin, sneuvelde in de slag bij Kerbela/Iraq, op 10 Muharram van het Mohammedaanse jaar 60 = 681/AD. Dat was de beslissende veldslag tussen de Sunnah Mohammedanen en de Sjiah Mohammedanen. Mutatis mutandis te vergelijken met de Dertig-Jarige oorlog, 1618-1648, tussen de Protestanten en de Katholieken. In de Slag bij Kerbela werden de Sjiah Mohammedanen voor goed verslagen, en kwamen verder in het "verdomhoekje", tot vandaag aan de dag nog. Eeuwen lang 'underground' en subversief.

Jammer dat Hoessin in de slag bij Kerbela het opper commando over de Sjiah strijdkrachten op zich nam. Erger nog: hij kwam er bij te sneuvelen. De Taboet processie, eens per jaar op 10 Muharram is dan ook voor Sjiah Mohammedanen: Een rouwbeklag-processie, ter herdenking van Hoessins heldendood. Overdreven luidruchtig weeklagend gehouden, onder voortdurend tromgeroffel, hetwelk oorlogsgedruis moet voorstellen.

Een deelnemer vertelt.

Tot 40 jaar geleden had ik zelf meerdere malen deelgenomen aan en in Taboet processies in Padang en Pariaman. Ik wist toen nog totaal niets af over ketterij en over godsdienst-dichotomie. Ik liep dan ook vrolijk mee in de processie, en daar was ik roffelaar. D.w.z.: Ik sloeg banting toelang zeer fanatiek op een tambor keling. Dat was een Klingalese tamboerijn in groot formaat, met een middellijn van wel 60 centimeter, en bespannen met haaievellen. Aan de kant van de door de processie te volgen wegen, werden vuren onderhouden waar de tambors keling gloeiend heet verwarmd moesten worden, om er hogere en afgrijselijker tonen uit te kunnen roffelen. Twee dozijn tambors keling gaven een multi decibel lawaai, pijnlijker voor de oren dan het geluid van even vele 12,7's = mitrailleurs caliber .500 inch = 12,7 millimeter.

In de slag bij Kerbela kregen de roffelaars afkoelende douche baden met rozen-water, en dus: In de Taboet processie gaven de Sjiah gelovigen vele douche baden aan de roffelaars, uit maxi-grote twee liter bottles Eau de Cologne "4711". Mijn kleren werden natuurlijk kletsnat, maar ik werd maxigeurig. Lekker. Nog meer lekkers: De Sjiah-gelovigen hielden voor hun huizen tafels gereed, volgeladen met knots-heerlijke makanan Padang. Vrij te kies en te keur voor alle brave roffelaars. Mijn hartje, wat wil je nog meer?? Roffel maar door, volontair, de hele dag van donker tot donker. Zo tussen door tandakken deden roffelaars ook nog. Ik fanatiek mee. Ook lekker.

De hoofdfiguur op een Sjiah Mohammedaanse Taboet processie was natuurlijk nooit een Chinese DRAAK, zoals abusievelijk vermeld door schrijfster. Neen, hoofdfiguur was een zg.

noemd "Taboet" en uitgesproken "Tabuiq". Door schrijfster beide verward tot: "De Hoessin Hassan Feesten van de Chinezen". Zeer verwarrend voor Tong Tong-lezers uit Java, zonder jeugdherinneringen aan Padang, maar met legio ervaring aan Liang Leong op Java.

Taboet processies werden uitsluitend gehouden in de kleine havenplaatsjes ter Westkust van Sumatra, en wel voornamelijk in Pariaman en in Padang. Nooit op Java en nooit op Medan ter Oostkust van Sumatra. Ik ben op de Medanse HBS geweest in de jaren 1932-1937, samen met mijn kornuiten Sjennie Holwerda en Loffie ten Cate. Daar hebben we nooit een Taboet meegemaakt, alhoewel we op Medan "froeher" geen enkel pretje hebben gemist. De Taboet wordt namelijk alleen maar

"Bouraq", een meer dan levensgrote Arabische **EZEL (sic).** Gemaakt van rottan. Bekleed met paardevellen. Met vleugels van bamboe en bont gebloemd katoen, zo breed als de hele Balantoeng Ketek Straat. Die technicolor, gevleugelde ezel had een wondermooie vrouwenkop ook in technicolor, levensgroot, met bewegende ogen, met lang blond (!) haar. Geamputeerd van een super de luxe etalage pop, Made in Germany. Geleverd door Hennemann & Co, Sibolga.

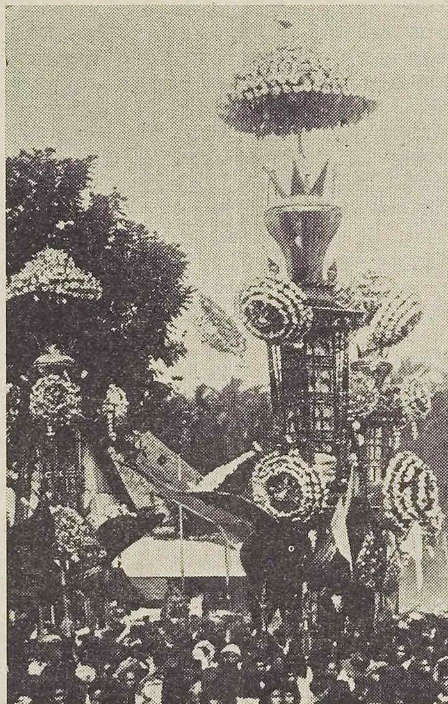
Volgens de Sjiah Mohammedanen werd de Bouraq door Allah Himself uit de hemel naar de aarde gestuurd, speciaal en alleen maar om de ziel van Sayidina Hoessin op te halen, en die linea recta te brengen naar Firdaus = Paradijs. Daarom werd voor de Sjiah Mohammedanen 10 Muharram dan ook Asyura Dag = Hemelvaarts Dag. De Sunnah Mohammedanen hebben daar natuurlijk maling aan, en noemen dat ketterse nonsens.

Schrijfster had wel goed geobserveerd, dat na afloop van de pret de Bouraq aan de golven in zee werd prijsgegeven. Dat wil zeggen: Minus de technicolor kop met lang blond haar. Die was natuurlijk veel te duur om elk jaar gekocht te moeten worden. Bovendien was die nooit ready stock te krijgen. De Duitsers in hun toko in Sibolga vroegen drie maanden delivery time. Die blonde poppenkop werd dan ook zuinig in motballen bewaard, tot volgend jaar. Langzamerhand werd die poppenkop een reliquie in erfelijk gemeenschappelijk bezit van de Sjiah Mohammedanen van Padang. Een pracht-reclame voor Duits fabrikaat.

Broederstrijd

De overwegend Sunnah Mohammedaanse bevolking van Padang, was natuurlijk allerminst gediend van die oorverdovende Sjiah Mohammedaanse ketterij. Vechtpartijen van velen tegen velen was dan ook aan de orde van de dag. Eerst Sjiah krachtpatsers van Kampong Nias mee in de processie, contra Sunnah dito's van Tarandam op hun eigen home ground. Vele tanden vielen uit vele monden van dappere krachtpatsers, Sjiah and Sunnah alike. Maar daarna, broederlijk en zonder enig godsdienst geschil, Tarandam trok samen op met Kampong Nias, contra de Hollands sprekende fighters van Bandar Olo. Die waren schoolgaande en geschoeide zoons van Demangs, Djaksas, en andere Nederlands Indische Gouvernements Ambtenaren, en dus ook hoog verheven boven de analphabete en barrevoetse krachtpatsers van alle kampongs om en binnen Padang. Wait and see.

De Hollands sprekende fighters van Bandar Olo, versterkt door vele andere eveneens Hollands sprekende fighters uit wijde omgeving inbegrepen Fort de Kock, waren niet voor niets schoolgaande knapen met gymnastiek lessen op school. Met het oog op de komende Taboet kloppartijen, hadden ze hun biceps al een jaar lang zorg-

Hassan Hoessin feest te Priaman, Sumatra's Westkust. (Foto Kon. Inst. v. Taal-, Land- en Volkenkunde.)

vuldig opgepompt aan de rekstok, aan de ringen tot en met halve Christus stand, met gewichtheffen, en met trek-Sandows. Ze hadden zich ook zorgvuldig getraind in de left hook van Battling Siki, de right smash van Gene Tunney, het footwork van Jack Dempsey, en vooral de ademhalingscontrole van Max Schmeling. De kampongkrachtpatsers van Tarandam en van Kampong Nias werden dan ook bij bosjes neergeveld door de Hollands sprekende fighters van Bandar Olo cum suis.

De hele processie kwam tot stilstand! Bandar Olo was niet te .passeren. "No Pasaran." Humiliated werd rechts omkeert gemaakt, om langs de Kerkhofstraat Pasar Djawa toch nog te kunnen bereiken. De glorieuse en intellectuele fighters van Bandar Olo liepen verder zeer broederlijk mee in de processie. Bereid om zelfs tijgers te wurgen.

Zo groeide de processie aan, van kampong tot kampong, van wijk tot wijk, overal kloppartijen uitlokkend. Door de Nederlands Indische Politie oogluikend toegestaan, omdat traditioneel bij die kloppartijen wapens nooit mochten worden gebruikt. Zelfs krakelingen niet. Uitsluitend en alleen maar vuist-kloppartijen, een-tegen-een, en nooit mocht er van achter aangevallen worden. Dat soort kloppartijen waren natuurlijk zeer nuttig, om eens per jaar goed stoom af te blazen. Tevens een prachtgelegenheid, om alle zich vertonende mede-minnaars eens en voor goed de muil dicht te timmeren. Zich verschuilende medeminnaars werden daarna een jaar lang niet meer aangekeken door de Padangse beauties. Survival of the fittest!

Als roffelaar met een tambor keling, kreeg ik nooit een verdwaalde oorvijg of kaakslag. De roffelaars waren onontbeerlijk voor alle krachtpatsers en voor alle dappere fighters, om met hun oorverdovend geroffel de moed er in te houden. Wel werd ik daarna minstens drie dagen stokdoof van mijn eigen tambor keling geroffel. Zeer moeilijk was het voor mij om aan mijn oudste broer verantwoording af te leggen, waarom ik kletsnat, maxi geurig, maar minus hemd terugkwam van de processie. Mijn hemd had ik namelijk verpatst aan de eigenaar van de tambor keling, om zijn lawaaiinstrument een paar uur te mogen lenen. Hij alleen verdiende minstens vier hemden aan tambor keling-huurprijs, en er waren twee dozijn tambor keling verhuurders. Tientallen knapen van mijn soort gingen dan ook hemdloos huiswaarts, elk in diepe overpeinzing wat voor uitvluchten te verzinnen, betreffende "The Missing Shirt."

Een bijzondere en ook meest belangrijke gebeurtenis van de hele Taboet Processie, was voor mij het passeren van Poeroeih. (De juiste naam ben ik vergeten.) Evenals Kamajoran in oud Batavia, zo was ook Poeroeih in Padang, een woonbuurt met vele Indische families. In tegenstelling tot de Indische families in Medan, woonden de Indische families in Padang daar al eeuwen, van generatie op generatie. Bovendien: Padangse Indische families hadden vele Niasse stammoeders, met blanke, bijna gele huidskleur nog mooier dan van de Dayakse vrouwen. Gevolg: In Poeroeih waren er vele lieve Indische meisjes. Gevolg van gevolg: Bij Poeroeih vielen vele tanden uit vele monden van dappere fighters, alleen maar om die Indische meisjes te charmeren.

Bij Poeroeih gaf ik de tambor keling uit handen, om daarna een-tegen-een spiegelgevechten te vertonen met een medeplichtige kornuit uit Bandar Olo. Om beurten rolden we brullend over de grond, natuurlijk zeer zorgvuldig met behoud van alle tanden. Ja, wat doe je allemaal niet voor lieve Indische meisjes? Tell me! Met of zonder ketterij tot startpunt, het was en is toch maar steeds weer: Cherchez la Femme. Vrij vertaald: Zoek De Lieve Indische Meisjes.

Die Bandar Olose kornuit van mij is later getrouwd met de Roos van Padang, een Indisch meisje van Poeroeih, het mooiste Indische meisje dat ooit heeft bestaan. Ze was eigenlijk de ziel van mijn dromen. Pech de luxe! Ik was in Delft op de Sekolah Toekang, en daar had die onvriendelijke vriend schielijk misbruik van gemaakt, om zijn achterbakse slag te slaan. Gemeen! Had ik die schijnheilige schurk bij onze spiegelgevechten, maar echt tandeloos gemaakt! Had ik maar betoel zijn muil dicht getimmerd! Nota bene ging ik zo vaak van Medan naar Padang, alleen maar voor die Roos van Padang. Nasib kodok!

(lees verder volgende pagina)

(vervolg: Taboet-processie)

Ben ik nu misschien al te oud, een halve eeuw plus zes, om nog geloofwaardig spiegelgevechten te vertonen? Misschien op de aanstaande oud-Medanners-koempoelan in Den Haag tegen Loffie en Sjennie, die beiden zeker bereid zijn brullend op de vloer te rollen, alleen maar om mij te helpen alsnog met de vuist een Indisch meisje te winnen. Proberen?
Donner Wetter Nein. Das ist nur Einmal, das kommt nicht wieder. Just only once, long long ago, while I was young, strong and handsome. Finished ! !

Conclusie:

(1) Een vrolijke kloppartij, een-tegen-een, en masse, eens per jaar, onder tromgeroffel, met vrij eten: Dat was inderdaad nuttig, pour vivre très content daarna weer een jaar lang in dat kleine gat Padang. Dat leverde genoeg stof op, om er levenslang over te kunnen opsnijden. Dat leverde ook vele dienende levensgezellinnen op, letterlijk veroverd met de vuist en met vele uitgeslagen tanden. Die uitgeslagen tanden vervangen door gouden tanden, veroorzaakten in Padang de opvallend vele Heren Ochtendstond with wide open golden smiles. (De Ochtendstond heeft immers Goud in de mond.) Diep bewonderd door de bijbehorende wederhelften, voor wie de vele gouden tanden van haar Heer en Meester gelijk waren aan even vele Ridderorden "voor Moed en Doodsverachting" te velde gewonnen op 10 Muharram. Zeer ego strelend, omdat ze zichzelf maar geen ander kon wijs maken, dat ze in een titanenstrijd werd veroverd. Nooit beseften ze dat voornamelijk verliezers, gouden tanden moesten hebben. Tanggoeng dat ook zij graag en welgemoed dappere fighters, c.q. krachtpatsers, zou willen baren, om t.z.t. Padang op te vrolijken op de langverwachte dagen van 10 Muharram.

(2) Als je niet een half dozijn uitgeslagen tanden er voor over had, dan kwam je ook niet in aanmerking om eerlijk de Roos van Padang te winnen; het mooiste Indische meisje dat ooit heeft geleefd. Medanse Indische meisjes kon je veel gemakkelijker krijgen, met behoud van al je (eigen) tanden.

(3) Brute kracht van domme krachtpatsers legt het af tegen scientific fighting door vele kleinere intellectuals. Zegt het voort aan je kinderen en je kindskinderen, en ze zullen vele domme krachtpatsers neervellen, in alle tijden, in alle landen, Black and White. Never under estimate training and brainwork.

(4) Vele douchebaden op één dag, uit grote twee liter bottles Eau de Cologne "4711", was zeer zeker de moeite van het halen waard voor een teenager. Zoiets krijg je levenslang nooit van je eigen Mammie. Krijg je ook niet van je eigen vrouw; die verbrast het kostelijke geurwater liever aan zichzelf.

(5) Als je de kunst verstaat om eerlijk en onopgesmukt, je jeugdherinneringen uit lang vervlogen jaren op papier te kunnen weergeven, dan voel je jezelf opnieuw weer jong, en je doet er ook een groot genoegen mee aan je medemensen. Een Kunst met hoofdletter "K", waarin Tjalie de Grootmeester was, voor nu en voor altijd niet te evenaren. MAY GOD RECEIVE HIS SOUL IN ETERNAL PEACE, IN RACHMATULLAH, AMEN.

Ir. M. O. PARLINDUNGAN,
op de Medanse HBS:
Alfred Siregar.

Post Scriptum.
De eerstvolgende 10 Muharram na het schrijven van deze bijdrage viel op 25 januari 1975. Taboet processies vooral die in Pariaman, worden nu bijgewoond door charter vliegtuigen, vol met touristen zwaar beladen met camera's, en lopen dan ook gevaar te degenereren tot touristische fopperijen, zoals reeds eerder de Ketjak, de apendans op Bali. Immers: zodra de State organised tourists industry zich ergens mee bemoeit, worden de deelnemers gauw genoeg betaalde professionals, en het element volksvermaak ligt er subiet uit.
De energieke heren organisatoren zouden zelfs in staat zijn, om desgewenst elke avond imitatie Taboet processies te houden, in air conditioned halls van multi storeys tourist-hotels. Dammit!
Rechtgeaarde Tong-Tong lezers zullen er dan ook voortaan zeker geen genoegen in scheppen, een Taboet Processie te bezichtigen. Het is nu te veel geared to the taste of Yanks, to brag about it back home in Kentucky. Ook voor de Taboet 'fan froeher" geldt lus: Das ist nur einmal, das kommt nicht wieder. Schade. P

Peinzend klein meisje met stok

(Foto: Rogier)

VARKENTJES WASSEN

In 't febr. 1975-nummer van Tong Tong worden we op blz. 11 getracteerd op een Chinees diner van 10 gangen. Wah seg ! !
Maar op blz. 17 van datzelfde nummer staat een rijmpje:

"eten zonder werreke
maakt van de mens een verreke."

L. Ducelle ergert zich blijkbaar dood aan 't feit, dat Nederland zich met 200.00 werklozen nog steeds volstopt met eten en varkens!
En ze schrijft over die **"afzichtelijke, mensonterende statistiek"** van de varkensteelt.

Wat kan Njonja Ducelle vreselijk en **hàtelijk** doordraven!
Hèèft ze wat tegen Nederlanders of varkens? Waarom schrijft ze zo vaak negatief en liefdeloos?
Als zij van haar dokter minder moet eten en voorài geen vet varkensvlees (een veel voorkomend advies op haar en mijn leeftijd), dan moet zij zo flink zijn, zonder zuur zijn, dat advies te volgen.

Er zijn veel Nederlanders, die harder werken (ook bij kou en regen) dan Njonja Ducelle zich kan vóórstellen en ze kunnen dat niet opbrengen met alleen een soja-kroket in hun maag.
En dan denk ik speciaal aan die door haar verguisde boeren, die maandenlang in die eindeloze regen hun oogst met veel spierkracht moesten binnenhalen, terwijl wij lekker warm binnen zaten.
Niemand wordt hier gedwongen varkensvlees te eten, maar niemand hoeft **hier ook van honger dood te gaan,** in dit overvolle, maar nog steeds **gastvrije** landje.
Ik wou, dat Njonja Ducelle datzelfde kon schrijven over het zoveel rijker, groter, zonniger, vruchtbaarder Indonesië.
Laat de Tong Tong-lezer(s)-essen, naast de vele idyllische plaatjes en nostalgische verhalen, ook weten, dat er veel geleden en gehongerd wordt in het oude Indië.
Multatuli zou inkt te kort komen, als hij b.v. de kans kreeg in W. Irian rond te kijken, om moord, verkrachting, diefstal, mishandeling, het fusilleren van politieke gevangenen, enz., enz. te beschrijven.

Waren er maar wegen, om van onze vele varkens en verdere overvloed wat naar die arme Papoea's te sturen, want dat zovelen van honger doodgaan, is veel **triester** dan onze "kunst-welvaart."

Mevr. G. de Br.
Driebergen

Als Mevr. de B. behalve Tong Tong ook nog kranten, tijdschriften e.d. zou lezen, dan zou ze ontdekken dat veel intelligentere (en ongetwijfeld veel aardiger) Nederlanders dan L.D. een nog véél fellere critiek hebben op de bio-industrie en andere milieu- en geestvervuilende zaken. Als mevr. de B. mijn stukje GOED leest dan zal ze zien dat ik nergens de boeren aanval, maar alleen de vlees-fabrikanten die mijlen afstaan van de eerlijke, hardwerkende boer. Die trouwens ook dat rijmpje maakte.

Toen die hardwerkende boer in Zeeland in nood zat, was er geen één paar werkloze handen die die boer kwam helpen. Neen, ik heb geen hekel aan Nederlanders, noch aan varkens, wanneer die zich als gewetensvolle mensen gedragen. En aan varkens als het er niet meer zijn dan 500.000 i.p.v. 50 millioen!

Misschien weet mevr. de B. nog niet dat wij al jaren bewust zijn van de armoede die in Indonesië geleden wordt en al JAREN geld, kleren, etc. etc. zenden. Multatuli zouden we voor alles wat U zich in Irian droomt, niet zo ver hoeven te zenden. Hij zou kunnen beginnen in Amsterdam b.v. Maar wat heeft in vredesnaam W. Irian te maken met de varkens in Nederland? Misschien onbedoeld, heeft U me het grootste compliment gemaakt met me Njonja Ducelle te noemen. Als Njonja weet ik namelijk hoe heerlijk je kunt eten met tahoe, tempe, vis en wat lalap (groente) en af en toe ook wel karbonade en biefstuk.

Toch maar beter lezen voortaan mevrouw, voor uw eigen gemoedsrust.

L.D.

*

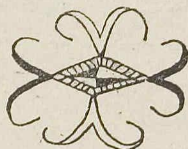
Njai Loro Kidoel.

......wat toevallig dat er een aantal verhalen over Njai Loro Kidoel en Pelabuan Ratu komen. Ik ben daar nooit geweest, want ik kom eigenlijk uit Oost-Java. Maar nu in juli 1974 was ik daar voor het eerst en heb ik een ontmoeting met haar gehad. Ja, op een rots, dwars over het wijde strand van P.R. Ze gaf mij een waarschuwing waar ik mij aan heb gehouden. Een heerlijk land Java! Het mooiste land van de wereld!

A. Egges Post Sr.
Hattem (Gld.)

KLONTONG PARAGNOST

Op een middag waren mijn man, ik en ons oudste kindje weer eens bij mijn ouders op bezoek. Daar troffen wij heel toevallig onze oude klontongchinees aan.
Wie van onze lezers herinnert zich de klontong niet met zijn bekende geklietik klietik of klontong klontong en diens roep van "soetla soetla"?

Onze Chinees was een singkeh uit Shanghai. Ofschoon hij, sinds we in Batavia kwamen, lang geleden, er al was, kende hij zijn Maleis niet zo als het moest. Luisterden we wat aandachtiger, dan konden wij hem wel volgen. Toen hij mij na lange tijd weer eens zag, was hij blij verrast. Hij bekeek mij aandachtig, iets had hij aan mij gemerkt. Daarna zei hij: "Mevrouw, U krijgt een zoon. Mocht U later in de gelegenheid zijn, hem te laten studeren, dan moet U dat doen, want dit kind zal verstand hebben."
Ik was perplex, daar ik meende, dat nog niemand had gezien, dat ik in verwachting was.
Daarna richtte hij het woord tot mijn man en zei: "Meneer, U bent aan het solliciteren; resultaat zult U echter niet boeken. Wacht U alles kalm af, Uw geluk komt vanzelf. U gaat overzee en daarginds maakt U carrière."

Ons tweede kind werd geboren en bleek inderdaad een flinke zoon te zijn. Het Departement, waarbij mijn man werkte, verhuisde naar Bandoeng, waar zijn gezin hem volgde.
In Batavia volgde mijn echtgenoot reeds enige tijd een cursus in de radiotechniek.
Wij waren nog niet zo lang in Bandoeng, toen hij van het B.B. een aanstelling kreeg als rayoninspecteur bij de Militaire Luchtverbindingsdienst en wel in de Riouw. Het salaris was dermate aantrekkelijk, dat hij zich geen tweemaal bedacht.

Vanaf de ree, was de aanblik op het eiland zo lieflijk; het leek op een Japanse prentbriefkaart. Gezichtsbedrog of voorbode?
Behoudens de onnoemelijk vele soorten semoet, van kwaadaardige tot de meest vinnige, waarmede we in de loop van onze aanwezigheid daar zouden kennis maken, was het eiland mooi. Mensen blank en bruin waren meer geneigd elkander tegemoet te treden. Het spookbeeld van een naderende oorlog konden we met gemak van ons afzetten; we waanden ons in een vredige wereld.
Helaas bleek dit een illusie. De tweede wereldoorlog brak uit en dompelde ons lief Indië geheel in diepe rouw. Vrouwen en kinderen werden geëvacueerd; het geluk lag in millioenen stukken.
In mijn pessimistische buien waande ik mijn man reeds in het rijk der doden. Taal noch teken ontving ik, alle moeite ten spijt. Maar in mijn dromen verscheen hij steeds in zijn witte pakean en tropenhelm op, wat als een goed teken werd uitgelegd.

Nauwelijks had de vijand gecapituleerd, of het contact was er ook. Hij had in al die jaren met de burger-gevangenen in het kamp Bankinang gezeten.

Enige maanden verstreken en weer werd hij op zijn oude standplaats T.P. geplaatst. Van toen af ging het hem voor de wind. Binnen drie jaren was hij reeds hoofdcommies.

Onze zoon had de Lagere School op zijn tiende jaar afgelopen.
Weer kwam er een kink in de kabel. Naderhand moesten alle Hollanders terug: "masoek kandang sendiri." Wij Indischen verloren de grond onder onze voeten. Wij moesten mee met de Hollanders, die in het nabije of verre verleden ontegenzeggelijk onze voorvaderen waren!

Zo kozen wij het koude, kleine Nederland; ons Vaderland, zoals we dit op de Lagere en Middelbare Scholen steeds geleerd hadden.
Deze zet bleek de juiste te zijn; anders waren we van honger en ellende allang onder de groene zoden.
Weer had mijn man in Holland geluk; hij kwam bij het Rijk te werken. Moest een cursus volgen, slaagde glansrijk en werd de jongeren ten voorbeeld gesteld.
Met onze zoon ging het ook best, al hadden wij, zijn ouders, hem een betere toekomst toegedacht. Binnen de daarvoor gestelde tijd heeft hij zijn studie als fysiotherapeut voltooid. Hij heeft nu een eigen praktijk opgebouwd, waar hij een dik belegde boterham aan heeft, voor vrouw en drie kinderen.
Na zovele jaren staat het beeld van onze klontongchinees helder voor onze geest en moeten we volmondig beamen, dat hij een paragnost was van het zuiverste water. En nogwel con amore!

Deze goede man zal allang dood zijn, daarom deze posthume hulde in ons enig Indisch blad. KAMSJAH !

F.M.

HULP VOOR TONG-TONG

Zoveel aanbiedingen gehad voor hulp, ook sollicitanten van buiten de stad. We zijn door onze ergste nood heen, al blijft onze toko voorlopig toch wel alleen op Woensdag en Zaterdag open. De nieuwe kracht moet worden ingewerkt en als we door onze achterstand heen zijn, gaan onze deuren weer iedere dag open.
Intussen heel erg bedankt voor uw attentie en aanbod te willen helpen!

L.D.

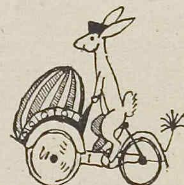

50 JAAR VOOR NU . . .

. . . en nu valt juist de belangrijkste zin uit het stukje bij die twee foto's uit de vorige Tong-Tong (pag. 18) weg. Want natuurlijk wilde U weten wie van de 3 jonge vrouwen, een halve eeuw later bij ons over de vloer kwam. Wist U het al? Wies Meuleman, precies.

"Doe maar net alsof ze moeilijk te vinden zijn, vinden Pa en Ma hardstikke leuk!"

Karl Mühlberger

Dit is het verhaal van **Karl Mühlberger,** een Oostenrijker, die in Solo stierf op 31 december 1918.
Karl Mühlberger was getrouwd en had 12 kinderen, meer jongens dan meisjes, waarvan echter in de beginne al acht stierven. Op de foto zit Karl met rechts van hem zijn vrouw, ook Oostenrijkse, zijn oudste dochter op deze foto links en jongste dochter Theresa (Resie) in het witte jurkje.
Hij begon zijn carriere in de tropen als musicus, cellist, in de stad Singapore voor de eerste wereldoorlog en hij speelde toen in het "Hotel de l'Europe" en toentertijd was dat een luxueus en 1e klas hotel. Karl musiceerde in dit hotel in trio of soms quartetverband samen met nog twee andere musici. De pianist was een duitser genaamd **Grobe** en violist, een fransman: **Reverger.** Voornamen zijn mij niet bekend. Dit trio brak echter op door bepaalde omstandigheden en Karl ging toen naar Java om daar zijn geluk te beproeven als cellist en Grobe ging met hem mee. Reverger keerde terug naar Frankrijk, daar hij opgeroepen werd voor het leger...... inmiddels was de 1e wereldoorlog uitgebroken. Hij is gesneuveld en waarschijnlijk is het nu zijn enige zoon, die nu in Kuala Lumpur woont, musicus is en directeur van de enige muziekschool aldaar. Mevrouw Mühlberger en dochters bleven achter in Singapore, daar Karl waarschijnlijk eerst vooruit wilde gaan alvorens zijn vrouw en dochters zouden volgen.
Toen dus de eerste wereldoorlog uitbrak was Nederland neutraal en in Nederlands-Indië werden Duitsers en Oostenrijkers niet geïnterneerd, maar dit gebeurde wel in Singapore. Toen Karl hoorde dat zijn vrouw en dochters geinterneerd zouden worden door de engelsen keerde hij per boot terug naar Singapore maar mocht deze stad als "ongewenste vijand" niet meer binnen komen. Hij werd toen gedwongen terug te keren naar Java op dezelfde boot, eigenlijk een tragisch gebeuren daar zijn familie hem nooit meer heeft terug gezien.
Zijn jongste dochter Resie, en de enige overgeblevene van alle kinderen Mühlberger heeft haar vader nooit meer terug gezien. Later kreeg ze bericht dat hij zijn laatste levensjaren in Solo had doorgebracht en zijn geld verdiende als cellist. Misschien wel in de soos of Solo's grootste en luxueuse hotel of misschien ook wel in Jogja...... deze bijzonderheden weet zijn dochter niet. Hij stierf daar eenzaam op 31 december 1918 en werd begraven op het europese kerkhof in Solo op 1 januari 1919. Resie is naderhand getrouwd met een Eurasian, een zekere Magness en ze woont nu al sinds de jaren '30 in Penang, ze is nu 74 jaar. Haar dochter Rhona Magness is mijn pianolerares en zij vertelde mij dit verhaal en dat haar moeder graag zou willen weten in wat voor omstandigheden hij daar in

Familiefoto uit omstreeks 1906: zittend Karl Mühlberger, staande rechts van hem zijn vrouw, links staande zijn oudste dochter, zittend op klein stoeltje de jongste dochter Theresa ("Resie").

Solo heeft geleefd en hoe hij zijn laatste jaren heeft doorgebracht.
Toen ik dit verhaal aanhoorde, dacht ik aan Tong Tong en beloofde Resie Magness dit verhaal aan de zovele Tong Tong lezers voor te leggen. Het is toch al meerdere keren voorgekomen dat familieleden of vrienden weer contact met elkaar kregen na zelfs zo'n 30 jaar, ja zelfs na 50 jaar via ons lijfblad Tong Tong?
Misschien is er onder U, lezers, iemand die zich **Karl Mühlberger** kan herinneren van de jaren 1913 - 1919, toen hij musicus was in Solo en misschien ook Jogja? Zo ja, dan zou Mrs. Theresa Magness graag met die persoon in contact willen treden!
Gelieve Uw brieven in het **engels** of **duits** te richten aan:
Mrs. T. H. Magness-Mühlberger
3, College Square (Pulau Tikus)
Penang - Malaysia
Zo U dat moeilijk valt, dan kunt U ook aan mij schrijven:
Mrs. A. M. Blomberg
100, Taman Jesselton
Penang - Malaysia
Dit, in het geval U alleen in het nederlands kunt schrijven.

A. M. BLOMBERG-PEELEN

PASAR MALAM BERGEN OP ZOOM

Wij brengen nogmaals in herinnering dat op vrijdag 21, zaterdag 22 en zondag 23 maart in Bergen op Zoom in de "Stoelemat", Westersingel 20, de "Bergse Pasar Malam" wordt gehouden. (zie T.T. no. 16, pag. 2).
Een zeer gevarieerd amusementsprogramma en een grote verscheidenheid van Indische lekkernijen.
Ook Tong Tong zal aanwezig zijn met een boekenstand.
De opening heeft plaats vrijdagavond 21 maart te 19.00 uur. Zaterdag 22 en zondag 23 maart is de zaal reeds om 12 uur open.
Toegangsprijs: volwassenen *f* 3,— p.p., kinderen *f* 1,— p. knd. Voorverkoop V.V.V. Bergen op Zoom vanaf begin maart; voor groepsreducties inl. bij het secretariaat van de Stichting Pasar Malam Bergen op Zoom, Grote Beerstraat 1, Bergen op Zoom, tel. 01640-35789.

Op 21 februari 1975 overleed na een moeilijk afscheid, op de leeftijd van 63 jaar, onze unieke Moeder, Grootmoeder, Zuster, Schoonzuster en Tante,

ANNA CORNELIA EIKELENBOOM-FRANÇOIS

Procuratiehoudster van Nederland-Thailand Verkoop Maatschappij n.v.

Uit aller naam,
M. H. Moojen-Desmedt
Scheveningen, Alkmaarsestraat 2

De crematie heeft 26 februari j.l. plaatsgehad.

Geen bezoek.

Op 23 februari 1975 is, na een langdurig ziekzijn, nog onverwacht ingeslapen onze lieve Zuster, Schoonzuster, Tante en Oudtante,

Zr. DIANA DE MAN
Oud-verpleegster in Ned.-Indië

in de ouderdom van 75 jaren.

Uit aller naam,
A. J. de Man
Delft, Willem Kloospad 14
's-Gravenhage,
Laan van Meerdervoort 235.

De crematie heeft 27 februari j.l. plaatsgevonden.

Geen bezoek

Voedsel in Nederland

Gezondheid, bedrog en vergif.

Zo heet 't boek dat ik hier voor me heb liggen. Een gezamenlijk product van de werkgroep Voeding en Cosmetica van de BWA. (Bond voor Wetenschappelijke Arbeid.)
" 't Is geen aangenaam boek", zo leidt 't zich in, "wat overigens niet ligt aan 't boek, maar aan onze voeding. Voeding die niet meer geassocieerd wordt met grazige weiden, goedlachse boerinnen en hulpvaardige kruideniers, maar met hormonen, contractteelt, multinationale concerns en gladde zelfbedieningszaken."
Ik heb 't nog niet helemaal doorgelezen, maar voor zover ik 't bekeken heb, confronteert 't ons met allerlei soorten "bedrog" terwijl we langzaam (en misschien nog niet eens zó langzaam) maar zeer zeker "vergiftigd" worden.
't Behandelt alle voorkomende verontreinigende toestanden. Chemische toevoegingen van kleur en smaakstoffen en van conserveringsmiddelen. Zó, dat er nog nauwelijks sprake kan zijn van "gezondheid". Een boek dat iedereen zou moeten lezen.

Over de **kwaliteit van vlees** b.v.
"Een toenemende smakeloosheid die enigszins omzeild kan worden door gebruik van meer peper en zout en nog een paar snufjes uit 't kruidenrek. (Van die snufjes worden er meer dan 1000 soorten synthetische, smaakjes en geurtjes, op de markt gebracht.)
Ons land bezit bijna uitsluitend koeien die bestemd zijn voor de melk-productie. Binnenlands rundvleesaanbod bestaat uit koeien die om de een of andere reden niet meer geschikt zijn voor de melkproductie. In percentage's van 't aantal geslachte koeien zijn de redenen voor de slacht:

32.4% wegens afwijkingen van de genitaliën. (infectie's)
20 % wegens allerlei andere (infectie-) ziekten.
11.3% wegens een te lage of te weinig-vette melkproductie
7.2 % is te oud voor melkproductie.

Bij optelling blijkt, dat minder dan de helft van 't totale aantal koeien dat in Nederland voor consumptie geslacht wordt, bij keuring volledig gezond is.
"Waarom probeer je ons die soya toch zo aan te praten?" werd me eens gevraagd. "Goed voor de ontwikkelingslanden, maar voor ons...... met onze overvloed......"
Ik probeer 't niemand "aan te praten". Ik vertel alleen maar dóór wat boekjes vertellen over de goede eigenschappen en kwaliteiten. Boekjes uit landen waar de soya zijn weg al wèl gevonden heeft. Na 't lezen van al die gruwelen, ben ik wèl geneigd om te zeggen: "Vervang al 't vlees, oa. met soya". Zulke boeken zouden eigenlijk gratis verspreid moeten worden door de Gezondheidsdienst. Maar dan gaan we allemaal dood. Want niemand eet ook nog maar iéts.
Zelf ben ik helemaal niet vies van een stukje vlees, maar als ik nu op een karbonaadje ga kauwen, zal ik denken: "Wat éét - wat próef ik?"

Melk en zuivel.
"Koeien die aan uierontsteking lijden, "masitis", worden behandeld met penicilline of varianten daarvan. Na toediening geldt officieel, gedurende drie dagen een afleveringsverbod vanwege de resten van 't geneesmiddel. Bij overdosering kunnen echter tien dagen later nog residuen aangetroffen worden. Soms worden andere anti-biotica gebruikt, omdat men weet dat deze met de huidige routine-controles toch niet ontdekt kunnen worden. In Nederland werd in 1971 in 0,173% van de monsters te veel penicilline aangetroffen; voor 0.13% werd een boete gegeven. Voor 't gebruikelijke onderzoek is tenminste twee uur nodig. Tegen de tijd dat de uitslag bekend is, zijn de besmette partijen in de meeste gevallen al verdwenen in de grote melkplas". En deze melk geven we ook aan onze pasgeborenen. Tussen haakjes, is 't niet vreemd, dat van de tien jonge moeders er misschien één of twee zijn, die hun kindjes zelf voeden? Ook al willen zij, 't gáát eenvoudig niet. Ze hébben niks.

Intussen heeft in Amerika de Soyamelk-industrie een grote vlucht genomen. Nog maar voor kort zou de suggestie om soyamelk op grote schaal te leveren, als een sprookje geridiculiseerd worden. Nu brengt de Vita Soy Company of America miljoenen flessen soyamelk op de markt in landen van 't Verre Oosten.
't Succes van 't Soyamelk-bedrijf bewijst de aanwezigheid van markten.
In 1959 richtte de wereldgezondheids-Organisatie in Indonesië een één miljoen dollar soyamelk-fabriek op.
Ook door de firma K. S. Lo in Hongkong worden miljoenen flessen soyamelk gemaakt.
De "Straits Times" Singapore schrijft: "Meer dan 30.000 ondervoede kinderen van 370 lagere scholen drinken nu een tarwe-soyadrank, WSB. (Wheat Soya blend)
't Wordt op de scholen warm opgediend als aanvulling op hun dieet. Dit gebeurt onder supervisie van 't Education Ministry. Middels ministeriële circulaires wordt in Singapore te werk gegaan volgens een schema van 't World Food Programme Project 725. De WSB., die volgens de Gezondheidsdienst een betere aanvulling is dan melkpoeder, wordt gegeven aan drie groepen kinderen.

1. **worden aangewezen door de schoolarts.**
2. **degenen die wegens lengte en gewicht door de onderwijzers worden beoordeeld als "ondervoed"**
3. **kinderen uit arme families die 't volgens de schoolhoofden nodig hebben. In uitzonderingsgevallen mogen zij 't meenemen naar huis.**

Meer en meer gaat dus de soya die in oude documenten beschreven staat als "Een geschenk uit de Hemel" de plaats innemen die haar toe komt.

Zelf lust ik geen melk; ook geen soyamelk. Maar omdat ik er zo mee bezig ben, móet ik e.e.a. wel eens uitproberen. Onlangs maakte ik dus melk volgens 't recept van Drs. Thio Goan Loo van 't Kon. Instituut v.d. Tropen in Amsterdam.
't Werd een schuimende, zeer smakelijk uitziende drank. Maar...... wat móest ik er mee? Weggooien? Jammer. Een klein gedeelte bond ik met een beetje maizena tot een dikke vla. Met een caramel-sausje, waarin ik een flink stuk gember meekookte. 't Werd een lekker toetje en ik noemde 't Kembang tahoe.
Bij de rest van de hete melk deed ik een paar lepels gewone tafelazijn. "Loh ndoro, soesoe'né petjah".
De "geschifte" melk liet ik door een doek uitlekken. Ik maakte er "Tahoetelor" van met een lekker ketjap-pinda sausje over heen.

Plantersvrouw

Voor correspondentie:
Mevr. H. M. Marsman, Calfen 120, Ossendrecht.

INDISCHE OVERLEVERINGEN

door LARMOYEUR

MAGELANG

(Van een Javaan.)

De Kemamang.

Bij de Elo, ergens tussen de kampongs Wetan Elo en Soerabajan, staat een grote waringin. Elke vrijdag gaan daar Javanen bidden. Hun God is de kemamang. Het huis van de kemamang is in die waringin.

De kemamang is zo groot als een flinke vogel; 't is ook een soort vogel, maar hij lijkt tevens op een ontzaglijke vuurvlieg. Een vogel-vuurvlieg zou men kunnen zeggen. Z'n kop, z'n lijf, z'n poten, alles bestaat uit vuur. Z'n hele lichaam is één vuurklomp. De gewone vuurvlieg is familie van hem, een klein broertje.

De Javanen, die de kemamang tot god hebben, slikken soms zó maar een vuurvlieg in; dat betekent, dat ze aan die god geloven. (In Soekaboemi hoorde ik, dat iemand, die van plan was in te breken, het naliet, als hij een vuurvlieg op een paal zag zitten.)

Anderen zeggen, dat er meer kemamangs zijn. Als een mens zwaar gezondigd heeft, kan hij bij z'n dood een kemamang worden. De aard van de zonde is onverschillig. Een kemamang kan zich ook weer in een mens veranderen.

De kemamang, die daar in die waringin woont, vliegt elke vrijdagavond rond. Als hij iemand hoort fluiten, dan raakt hij het huis, waaruit het geluid komt, met z'n vurige lichaam aan en vliegt het in brand. En als hij ziet, dat iemand fluit, dan gaat die mens dood. Niemand durft daarom 's avonds te fluiten.

Sommigen beweren, dat men een kemamang alleen ziet vliegen àls men 's avonds fluit.

Overdag ziet men nooit iets van de vurige geest.

Toch durven de Javanen daar ook dan niet te fluiten.

Overgenomen uit: Indische overleveringen", Uitg. W. Thieme.

OPROEP

Wie helpt mij aan het adres van van oude schoolvr. bij de Zusters Ursulinen, Kepandjen-Soerabaia ± 1905

Lucie van de Pol,

getrouwd met **Frans** Autohandel Malang ± 1933.

Hertrouwd met **George Riemvis,** Soerabaia.

Inl. Alice (Lies) Smelt-Blaney Davidson, Baljuwenlaan 1, Amstelveen. Tel. 020 - 43 22 90.

LOGEERADRESSEN IN INDONESIË

Hieronder drukken wij een nogmaals aangevulde lijst af van particuliere logeeradressen in Indonesië, welke door abonnées gaarne werden aanbevolen.

*

BANDUNG

Nj. Arnolts-Onong Djayanegara, jl. Riauw 79, Bandung.

*

Mevr. C. Sijnjal, jl. Cipto 17, Bandung.

*

Mevr. Nataningrat-Supit, jl. Damar 5 (weg naar Lembang) Kamer 1e of 2e verd. met terras en mooi uitzicht. Logies en ontbijt Rp. 4000 p. pers. p. dag (ca. *f* 26,—), lunch en diner elk Rp. 1500. Ind., Sundanese, Chinese en Eur. keuken. Auto te huur, Rp. 900 p. uur, benzine Rp. 50 p. liter (okt. '74)

*

Hr. en Mevr. R. Soedirman, Jl. Banteng 18, Bandung. Zeer beschaafde en gastvrije Javaanse familie, prijzen zeer schappelijk.

*

fam. Pallenkaoe. jl. Cisitu 45B. tel. 82420, Bandung *f* 300,— per maand, voll. verzorging echtpaar

*

Mevr. M. Ch. Isakh-Jonathans, Jalan Mangga 11, Bandung (buurt Riouwstr.) Voor verdere informaties gelieve men contact op te nemen met Mevr. Isakh zelf.

*

Fam. W. Pattiwaël, Jalan Bahureksa 9, (voorheen Gelriastraat) Bandung, Ambonnees gezin, westers georienteerd, zeer comfortabel huis. Over de prijs gelieve men met de fam. zelf contact op te nemen, men wil uitsluitend in Ned. guldens betaald worden.

*

SINDANGLAIA

Wisma Pius XII, Sindanglaia, Djawa Barat (nader adres overbodig). Vacantiehuis met zeer groot aantal kamers, o.l.v. een internationale zusters-congregatie. Billijke prijzen.

*

YOGYAKARTA

Dr. K. R. T. Martohusodo, jl. Sangadji 43, Yogyakarta, tel. 2193 Beschikbaar 2 grote double rooms met eigen badkamer en toilet. Groot oud, koel huis. Hartelijke, gastvrije ontvangst.

Dr. Martohusodo kan behulpzaam zijn bij het opstellen van een programma van tochten in de omgeving. Nederlands wordt gesproken.

*

Mevr. Soemari, Jalan Dr. Sutomo 9, Yogyakarta.

Zeer gastvrij adres. Mevr. Soemari beschikt over uitstekende adressen over heel Java, waar men bereid is houseguests op te nemen.

*

Fam. Njoman-Taher, jal. Gambir 17, (Banciro). Jogya. De Heer Njoman is leraar-Engels aan de Mulo geweest en is bereid excursies te organiseren. Het echtpaar spreekt goed Ned. Rustig in stille buurt. Grote kamer beschikb., el. licht en waterl. Prijs in 1973: Rp. 2500 (*f* 16,50) voor 2 pers. per dag voor overnachten en ontbijt.

*

SURABAYA

Bij de fam. Dr. Amir Hoesin, bekende oogarts in Surabaya aan de Panglima Sudirman (ex Palmenlaan) 28/30 zijn kamers te huur. Eigen gemakken en toegang.

*

MALANG, Ir. Tahir, jl. Tenaga 1, Blimbing (Malang).

*

Drs. J. Mayor Polak, gep. ass. res. 1e kl., jl. Banten 3, Malang organiseert desgewenst ook reizen en assisteert bij immigratie formaliteiten, teneinde oud-Indischgasten en anderen tegen geringe kosten bij te staan.

Correspondentie aan bovenstaande adressen desgewenst in het Nederlands. Schrijft U geruime tijd van te voren om zeker te zijn van plaats.

*

"Kaliklatak" Estate 1013 HA. Rubber, koffie, vruchten, nootmuskaat, kruidnagelen, cacao. 50 km. eigen weg door de plantage. Bergen en de straat van Bali. Eigenaar: De Hr. R. Soehoed Prawiroatmodjo die samen met zijn vrouw ook het beheer heeft over units en bungalows. Westers georienteerd.

Adres: "KALIKLATAK" ESTATE BANJUWANGI, Telef. 323-736

*

Singaradja (Bali)

Fam. Made Oka Nurdjaya, jalan Ngurah Rai 21, tel. 613. Kamer met logies Rp. 700. Ontbijt, luch, diner Rp. 550 elk. (1974). De zoon woont in Denpasar en kan gasten van het vliegveld ophalen en naar de stad brengen. Vandaar naar Singaradja per taxi (c. 90 km). Het echtpaar spreekt Nederlands. Electr. licht en voldoende water.

Voor hen die voor hun vacantiereis een uitgebreide planning nodig hebben, kunnen wij U aanbevelen:

Indraloka Home Service, Cik Ditiro 14, Yogyakarta, waar Mevrouw Moerdiyono U graag terwille zal zijn bij 't zoeken van logeergelegenheid in Yogja, Jakarta Bandung, Surabaya en Malang.

Toko en Boekhandel Tong Tong

Prins Mauritslaan 36 - Den Haag - tel. 070 - 54 55 00 - giro 6685

OPEN ALLEEN OP WOENSDAG 9 - 4
ZATERDAG 10 - 2

Wij hebben geen winkelpersoneel en moeten het voorlopig houden op deze 2 dagen. Bestellingen worden als gewoonlijk op volgorde van binnenkomst behandeld.

Lopers f 12,50
Wajanglepeltje per stuk f 4,—
per 6 stuks (incl. porto) f 22,50
Japara servet (brief) standaard f 10,—
Lepelrekjes f 12,50
Tjentongs hout f 6,50 en f 5,—
Tjentongs hoorn f 7,50
Mini anglo (klei) f 7,50
Padi-schilderijen f 8,50 en f 10,—
Briefpapier met Ind. foto's 10 vel in rose, wit, geel of blauw met witte of luchtpostenveloppen f 2,50
20 vel idem met 10 env. f 4,—
Correspondentie kaarten met Ind. vignetten geel - grijs - wit - groen 10 stuks met env. f 1,50
Sapoe lidi f 3,—

Net ontvangen:
een mooie collectie haarspelden (tusuk kondé) in diverse uitvoeringen goud met steentjes. Vanaf f 11,50 - f 22,50

*

Kripik gendar per pond f 4,75
Ting-Ting djahé f 0,75
Obat matjan (wit en rood) f 5,—
Woods Peppermint f 4,50
Minjak angin (wrijf-olie) f 1,75
Kroepoek kedelee (met en zonder zout) oedang, vis, gemengd per pak f 1,95
Kwee semprong (vers) f 1,90
Spekkoek-cake (altijd vers) f 3,25

Vamu sambelans:
sambel rudjak petis - sambel heet en gewoon - taotjo - ebi - nasi goreng per bakje f 1,95
Gado-gado/saté saus p.p. f 1,50
(de gado-gado saus is dezelfde basis voor de sate-saus. Voor de eerste evt. wat suiker en sambal toevoegen, bij de tweede ketjap en wat citroen)

Sambel goreng kedelee f 1,95
Boemboe Saidja per pakje f 1,30
soto ajam/madoera - b. rudjak - b. bali - opor - lodeh - rawon - paniki - ajam goreng - laksa
Bumbo Tjita Rasa niet meer in voorraad.

Uitstekende GULA DJAWA
per ½ pd f 2,—
satroe asem per ons f 1,—
per ½ pd f 2,40
Asemstroop f 4,75
Wedan djahé stroop (erg heet!) f 4,75

Babi panggang saus f 4,—
Ketjap kediri f 4,60
Ketjap istimewa (met gula djawa) f 7,50
Ketjap Vamu sedeng - zout - manis f 2,90 (huishoudkwaliteit)
Keukenasem per pot f 2,85
Santen instant f 2,25
Santen juice per bl. f 1,40

Blijf gezond, wordt gezonder door
SOJA-MEEL per pond f 1,50
SOJA-BONEN per pond f 1,50
Doet U evt. bestellingen tezamen met andere artikelen want de portokosten zijn hoog (2 gulden voor een pond!)

Kwatji per zakje f 1,—
per ½ pond f 3,25
KAJOEPOETIH UITVERKOCHT!
Wij kunnen geen goede kwaliteit meer bemachtigen en verkopen dus liever niets.

Jogja zilver:
Armbanden - broches - ringen - pilledoosjes

Batik
In diverse prijzen v.a. f 30,—
Handgebatikte Pekalongans f 50,— f 160,—
Kain songket Bali (goudkleurig geweven motieven op felle achtergrond f 40,—
Kain plekat f 35,—
Bali kleedjes f 20,—
Hoornen strooplepels f 1,50
idem theelepels f 1,25
Batikdassen f 12,50
Batik kussenovertrek f 12,50 - f 15,—
Gebatikte kaart van Indonesië. Wandkleed 100 x 50 cm. f 45,—

Er zijn nog altijd BIKKELS 6 en een bal f 5,—
porto f 0,80

Uit de nalatenschap van oud G.G. de Jonge:
een prachtige collectie oude batikdoeken en Soemba/Soembawakleden. Te bezichtigen en te koop bij Tong-Tong, Prins Maurtslaan 36, Den Haag. Prijzen varierend f 275,—, f 450,—.

BOEKHANDEL TONG TONG

Uitgaven Moesson reeks:
De tijger in het volksgeloof J. C. Hazewinkel f 6,90
De krontjong guitaar, R. Grooss f 6,90
Langs tijgerpaden, Lex Denninghof Stelling f 5,—
Je lah je rot f 7,90
Je lah je kripoet f 7,90
Om en bij de kleine anglo, Vilma f 3,90
Ik en Bentiet, Tjalie Robinson f 13,50
Oerip Soemohardjo, R. Soemohardjo Soebroto f 5,—
Indische Nederlanders, Drs. G. L. Cleintuar f 2,50
Tjoek, Vincent Mahieu f 9,90

Boeken van R. Nieuwenhuys (E. Breton de Nijs)
Vergeelde portretten f 4,25
Het laat je niet los f 4,25
Om nooit te vergeten f 4,25
Tempo Doeloe f 30,75
Oost-Indische Spiegel f 63,50

Tjalie Robinson Herdenkingstegel
Door velen nabesteld, nu nog verkrijgbaar f 10,— (inclusief porto)

Lin Scholte:
Bibi Koetis voor altijd f 18,90
Lekker koken van Sabang tot Merauke (Kookboek) f 10,90
ANAK KOMPENIE, nog in herdruk verschijnt eind Maart.

Restant afgeprijsde boeken:
Stille kracht. Couperus f 5,—
Het oude Ned. Indië (memoires Mr. J. A. Jonkman) f 7,50
Juliana, Kon. der Ned. Jubileumboek f 10,—
Lucrezia Borgia f 7,50
Madame Dubarry f 7,50
Dr. L. de Jong: Ned. in de tweede wereldoorlog deel 2 en dl. 5, 2e helft per deel f 10,—
Jan de Hartog: Het heilig experiment f 20,—
Kinderen v.h. Licht f 20,—
Het juiste woord voor puzzelaars f 10,—

Restant oude Indische boeken:
Wat ik op mijn Indische reis zag, Dr. H. C. Rutgers f 18,50
De houding van Idenburg en Colijn tegenover de Indon. beweging, Dr. B. J. Brouwer f 20,—
Amiroé, beelden uit het Dajakse leven f 12,50
De zonen van Timah, J. Kleian (roman) f 7,50
Hadji Sagadoer, v.d. Aardweg (roman) f 10,—
De Boedjang club, Jo Manders f 10,—
De Indische bodem (geillustreerd) f 40,—
Ned. Hd. Mij. Gedenkboek f 50,—
Zonder Tropen geen Europa! H. F. Tillema f 40,—
De KPM in oorlogstijd f 45,—
En nu Indië, Voortland en de Keizer f 7,50
Blanken op Borneo f 15,—
50 Jaren Gedenkboek Kon. Wilhelmina f 75,—

Piekerans bij een Voorplaat door Tjalie Robinson f 18,90
VERSCHIJNT DOOR ONVERWACHTE VERTRAGING PAS EIND MAART/BEGIN APRIL.

Minimum *f* 6,— van 1 tot 3 regels; per regel meer, *f* 2,50 meer.
Voor niet-abonnees dubbel tarief.
Maximaal aantal regels 6.
Voor advertenties onder nummer *f* 2,— meer voor opzenden van ontvangen brieven.
Voor opzenden brieven onder nummer naar het buitenland totaal *f* 3,— meer.

Bij brieven onder advertentienummer:
DIT NUMMER OP DE ENVELOPPE IN DE LINKERBOVENHOEK ZETTEN.

Ter overname of ter leen gevraagd (tegen vergoeding): "De Indische Toetsnaald". Br. onder Nr. 2673.

Te Huur: SPANJE, ALICANTE, voll. gemeub. bungalow, rustige omg. voor 4 à 5 pers. Eigen zwemb., gar., gr. tuin. Ook v. overwintering. Huur vanaf *f* 250,— p. mnd tot *f* 250,— p. week. Inl.: Tel. 03406 - 1562.

OPROEP. Adr. gevr. v. Fam. de Nijs, Malang, Belitoeng (Glintoeng) Blimbing, na oorl. nr. W.-Java, om documenten en stamb. terug te vinden v. Overste D. J. Alberti, Bromoweg, Malang. Inl.: E. Hermans-Alberti, Walraven, v. Hallstraat 8 Oss. (Ned.)

Te koop in Urbanizatie "Miralmonte, 35 km. v. Malaga (Coin), landel. omg., compl. gem. bungalow v. 100 m² op 800 m² grond. Gr. zitk., 2 sl.kam., inbouwkasten, ligbad, koelk., gasforn., geyser, enz. Inl. Tel. 071 - 5 38 87.

Fantastische vacantie "en familie" in zonnig Zuid-Frankr.: rust, kunst, natuur. Inl. Galerie Du Quesne, Castillon du Gard, 30210 Remoulins.

Contact gez. door Fam. C. Hilling m. vroegere buren te Malang, Tjelaket 3. Meisjesnaam dé Lammeree; vader onderwijzer in 1924. Tel. 070 - 94 25 84.

Contact gez. m. Fam. Vriedman uit Palembang door Fam. C. Hilling, vroeger woonachtig te Pladju. Tel. 070 - 94 25 84.

Verzamelaar

van postzegels en oude brieven zoekt gebruikte enveloppen (Ned.-Indische en Indonesische) Mijnbouw Maatschappijen, Mijnbouwk. dienste, enz. Ook contact gezocht met andere Verzamelaars.

Dr. W. Stahl, D-8564 Velden, Lindenstr. 1. (Germ. Fed. Rep.)

Alleen voor echt Indische mensen.

Si Rakoes : "Lôh! So vroeh jij haat naar huis".
Si Gragas : "Tuurlèk, vandaah wij eten warme rijst met vis en sambal, en ketjap".
Si Rakoes : "Wah doeh die vent seh. Jij lust dat ja?"
Si Gragas : "Tôlol!!!!! Tôlol! Sambalnja vol Amerikaanse vliehtuihen uit tweede wereldoorloh. B weet ik veel tjampoer mineraalwater. Ketjapnja vol calorieën, tah pidjiet hidoeng Cassius Clay."
Si Rakoes : "Door wie hêmaak deze?"
Si Gragas : "......VAMU NEDERLAND......"
Si Rakoes : "Als die! Kèn wel! Moet goed!"

Noot van VAMU NEDERLAND

Men bedoelt hier de sambal "Kedelé". Deze bevat geen Amerikaanse B 29 en mineraalwater. Wel komt de Kedelé uit Kansas in Amerika en bevat zeer veel vitamine B_1; B_6; B_{12} en vele mineralen.

De ketjap is onze "VAMU" Ketjap Benteng, vol calorieën voor de nodige spierkracht.

Cassius Clay is een natuurtalent en niet te verslaan. Si Rakoes eet nu elke dag met "VAMU" ketjap Benteng.

WIE HEEFT TE KOOP ter aanvulling van mijn "Indische" Bibliotheek:
Johan Fabricius - Nacht over Java - Hoe ik Indië terugvond - Halfbloed - Eiland der Demonen - Brandende Aarde - Mijn huis staat achter de Kim.
Willem Brandt - Tussen steen en bamboe
H. J. Friedericy - Vorsten, Vissers, Boeren
A. Alberts - De Eilanden.

Brieven naar: Mw. B. Nagel-Neys, Mozartweg 28 c, Amersfoort.

BEL 070 - 46 66 24 OF 64 52 49 VOOR GRATIS GEÏLL. FOLDER

17e
PASAR MALAM
DEN HAAG - HOUTRUST
23 t/m 29 JUNI
1975

STICHTING TONG TONG LANGE VOORHOUT 25 B, DEN HAAG